

BACHELOR
THESIS
CULTURELE
ANTROPOLOGIE

EEN ETNISCHE SPAGAAT

Nienke Kloppenburg | Corianne van Veen

Een etnische spagaat

Nienke Kloppenburg
j.e.kloppenburg@students.uu.nl
3512878

Corianne van Veen
p.f.c.vanveen@students.uu.nl
3480305

Steven Dijkstra
28 juni 2013

Voorwoord

In de afgelopen maanden hebben wij hard gewerkt aan de bachelor thesis die nu voor u ligt. Dit proces is begonnen als een goed gesprek tussen de twee auteurs, met een glas wijn. Nienke's interesse in de etnisch diverse samenleving van de Verenigde Staten, matchte met Corianne's interesse in Chinese cultuur. Een samenwerking was geboren. In de twaalf weken dat wij in San Francisco hebben gewoond hebben we, ondanks dat we op elkaars lip zaten en af en toe ruzie hadden met de computer, goede momenten meegemaakt, warme contacten gelegd, intieme gesprekken met informanten gevoerd en ook een hoop 'fun' beleefd. Met alles wat we die periode hebben meegemaakt en de kennis die we hebben opgedaan, hebben we deze thesis kunnen voltooien.

Dit was ons niet gelukt zonder de steun van onze ouders, vriend, vrienden en familie. Onze dank gaat met name uit naar onze informanten in San Francisco, die ons met een bijzonder open houding te woord hebben gestaan waardoor ons veldwerk zo goed heeft kunnen verlopen. In het bijzonder willen we onze gastouders Flash en Liliha Yang, bedanken voor hun hartelijke ontvangst en fijn verblijf in onze veldwerkperiode. Ook willen we Kearny Shan bedanken. Hij behoorde als vijfde generatie Chinese immigrant niet tot onze onderzoeksgroep. Toch heeft hij ons met zijn contacten in het Chinese Culture Centre bijzonder geholpen, en ons vele inzichten verschaft door zijn verhalen tijdens lunches in de Chinatown.

Wij vertrouwen en hopen erop dat wij in deze thesis een zo goed en accuraat mogelijk beeld hebben kunnen schetsen van de ervaringen van onze informanten in San Francisco, en dat zij zich bij het lezen van deze thesis zich erin zullen herkennen.

Nienke Kloppenburg en Corianne van Veen

Utrecht, 27 juni 2013

Inhoudsopgave

Inleiding	4
1. Theoretisch Kader	10
Mondialisering en migratie	10
Transnationalisme, migratie en transnationale identiteit	13
Etniciteit in antropologisch perspectief	15
Immigranten: etnische identiteit in een nieuwe context	17
2. Context	20
Immigranten en Chinese etniciteit	20
Chinese immigranten in de Verenigde Staten	22
3. Ervaren etnische verschillen	25
4. De <i>balancing act</i> binnenshuis	29
Verschillende velden met een etnisch spanningsveld	29
Factoren die het ervaren van een spanningsveld beïnvloeden	35
5. De <i>balancing act</i> buitenshuis	42
Situaties met een etnisch spanningsveld	42
Factoren die het ervaren van het spanningsveld beïnvloeden	48
Discussie en conclusie	57
Literatuurlijst	62
Bijlage 1: Chinese immigratie in de Verenigde Staten	67
Bijlage 2: Gebruikte onderzoeksmethoden	68
Bijlage 3: Gedichten en foto's Angel Island	70
Bijlage 4: Artikel van Geary Yang	72
Bijlage 5: Foto's advertentie SFMTA	75
Bijlage 6: Foto Chinese Historical Society of America	76
Bijlage 7: Engelse samenvatting	77
Bijlage 8: Lijst van deadlines	81

Inleiding

Het is een drukte van belang rond en in de Chinatown van San Francisco. Het is een uur of 5 en overal worden tribunes opgebouwd en straten afgezet. Rode lampionnen hangen in de enkele boom die er te vinden is en boven de kleine straatjes en steegjes van de Chinatown. Terwijl de schemer inzet en de halve stad, inclusief alle toeristen, een plekje heeft gevonden langs de route, begint de Chinese Nieuwjaarsparade. Er komen ‘*liondancers*’ en draken voorbij, maar ook Amerikaanse auto’s, McDonald’s en andere Amerikaanse merken. Het ene moment klinkt het geluid van een Chinese gong en ‘*firecrackers*’ en het volgende moment komt een fanfare met de bijbehorende kostuums voorbij die de deun van ‘Viva la Vida’¹ inzet.

De Chinese Nieuwjaarsparade is een jaarlijks evenement in San Francisco dat onderdeel is van de twee weken durende Chinese Nieuwjaarsviering. In het vignet hierboven komt naar voren hoe de parade een mix is tussen Chinese en Amerikaanse karakteristieken. Dit geeft goed weer hoe Chinese immigranten in San Francisco een combinatie maken tussen de Amerikaanse samenleving enerzijds en hun Chinese achtergrond anderzijds.

In de antropologische theorie komt naar voren dat hedendaagse migranten zich in een spanningsveld bevinden. Door mondialiseringsprocessen, zoals toenemende mobiliteit en snellere communicatie, is het voor hen makkelijker om banden te onderhouden met het land van herkomst (Eriksen 2007:35; Inda & Rosaldo 2002:6,8). Hierdoor kan er bij hedendaagse migranten meer verbondenheid zijn met de etniciteit van het land waar ze vandaan komen dan voorheen. Het onderhouden van deze banden met het land van herkomst wordt transnationalisme genoemd, waardoor zij verbonden zijn met meerdere landen (Vertovec 2009:3). Want hoewel hedendaagse immigranten makkelijker transnationale banden onderhouden, worden immigranten ook beïnvloed door de samenleving waarin zij zich vestigen (Espiritu 2003:12). Hierdoor wordt de vorming van de persoonlijke etnische identiteit van twee kanten beïnvloed: zowel door het land van herkomst als door de

¹ Het liedje ‘Viva la Vida’ van de internationale popband Coldplay

samenleving waarin men zich heeft gesetteld. Dit maakt dat de vorming van deze etnische identiteit een complex proces kan zijn. Dit geldt in het bijzonder voor tweede en derde generatie immigranten die eigenlijk in beide etnische groepen niet volledig thuis horen. Deze generaties bevinden zich als het ware in een spagaat door de frictie tussen de tradities die ze van hun ouders mee krijgen en de samenleving van het land waarin zij zich nu bevinden. Hoe geven deze immigranten hun persoonlijke etnische identiteit vorm binnen dit spanningsveld?

De Nieuwjaarsparade van de Chinese migranten in San Francisco uit het vignet is een voorbeeld van hoe migranten kunnen omgaan met het leven tussen twee etniciteiten in. De parade zelf is een ‘*meltingpot*’ van Chinese etniciteit en Amerikaanse invloeden, zoals McDonalds en popmuziek. De Amerikaanse samenleving is, in de afgelopen eeuwen, opgebouwd uit veel verschillende bevolkingsgroepen. Hierdoor is in deze samenleving sprake van een ‘*meltingpot*’ van verschillende etniciteiten. Binnen deze smeltkroes moeten migrantengroepen uit alle windstreken hun persoonlijke etniciteit vorm zien te geven, wat vooral lastig is voor de latere generaties. Om dit thema te onderzoeken hebben wij tweede en derde generatie Chinese immigranten in San Francisco, Verenigde Staten, als onderzoeksgroep gekozen.

Chinese immigranten in San Francisco willen hun Chinese etniciteit en de daarbij horende tradities en culturele gewoontes, zoals het vieren van Chinees Nieuwjaar, behouden (Yeh 2004:403-404). Tegelijkertijd worden zij beïnvloed door de Amerikaanse samenleving en de ‘*American way of life*’. Deze Amerikaanse samenleving bestaat enerzijds uit Amerikaanse normen en waarden, gewoonten en vrijheden, en anderzijds uit sociale structuren, instituties en regels. Binnen dit spanningsveld geven Chinese migranten in San Francisco hun persoonlijke etnische identiteit vorm (Yeh 2004:397,404). Er is sprake van frictie tussen Chinese etniciteit en de ‘*American way of life*’, maar ook van een samenspel in een ‘*Chinese-American*’ (koppelteken) etniciteit (zoals genoemd in Rumbaut 1994, Phinney 2001 en Yanow 2003).

Voor een onderzoek naar Chinese immigranten binnen de V.S. is San Francisco een interessante onderzoekslocatie. Cijfers van het U.S. Census Bureau laten zien dat 21,5 procent van de inwoners in San Francisco van (ongemengde) Chinese achtergrond is^{2 3}. Hiervan is

² U.S. Census Bureau, populatie San Francisco
http://factfinder2.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_11_1YR_S0201&prodType=table

³ ‘Chinese achtergrond’ betekent voor het US Census Bureau dat zij uit ‘*mainland*’ China komen, uit Hong Kong of uit Taiwan. Wij nemen deze definitie van ‘Chinese achtergrond’ over.

bijna 31 procent geboren in de Verenigde Staten ⁴. Dit kunnen tweede, derde of nog latere generatie Chinese immigranten zijn. In San Francisco wonen relatief veel (latere generaties) Chinese migranten. Veel meer dan in andere Amerikaanse steden als Los Angeles (2 en 0,7 procent⁵) en New York (6 en 1,6 procent⁶).⁷ De grootte van de Chinese populatie in San Francisco maakt het voor ons interessant om in deze stad te onderzoeken hoe de frictie tussen Chinese etniciteit en de Amerikaanse samenleving door immigranten ervaren wordt. Ten eerste omdat met zo'n grote populatie de Chinese minderheid sterk vertegenwoordigd is in San Francisco, waardoor een spanningsveld moeilijk onopgemerkt kan zijn gebleven binnen beide etnische groepen. Ten tweede omdat wij in een korte onderzoeksperiode van tien weken hier genoeg informanten konden verzamelen. En ten derde omdat deze grote populatie een grote en levendige Chinatown met zich mee brengt met veel organisaties die zich bezighouden met Chinese immigranten in de Verenigde Staten, die ons hielpen met verdieping in het onderwerp en contacten met informanten.

Over beleving van een spanningsveld tussen Chinese etniciteit en de Amerikaanse samenleving en een gecombineerde (of koppelteken) etniciteit is zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek gedaan (zoals Rumbaut 1994 en Wiley 2008). Wij hebben gekozen voor een kwalitatief onderzoek, omdat we inzicht willen bieden in de persoonlijke ervaringen van tweede en derde generatie Chinese immigranten in San Francisco. Dit kwalitatief onderzoek is een aanvullend onderzoek, dit houdt in dat we allebei een deelvariant van de casus onderzoeken. De deelvarianten onderzoeken beiden grondig een deel van het dagelijks persoonlijke leven van Chinese immigranten in San Francisco. We hebben binnen ons onderzoek onderscheid gemaakt tussen twee velden: 'binnenshuis' en 'buitenshuis'. Door deze verdeling kunnen we het onderzoeksveld van twee kanten benaderen, en de diepgaande analyses samenvoegen en elkaar aan laten vullen. Zo kunnen wij met dit complementair onderzoek een zo volledig en gelaagd mogelijke beschouwing geven van de persoonlijke etnische identiteitsvorming binnen het spanningsveld tussen Chinese etniciteit en de Amerikaanse samenleving. Onder binnenshuis verstaan wij alles wat mensen over hun

⁴ U.S. Census Bureau, Chinese populatie in San Francisco
http://factfinder2.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_11_1YR_S0201&prodTpe=table

⁵ U.S. Census Bureau, populatie Los Angeles
http://factfinder2.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_11_1YR_S0201&prodTpe=table

⁶ U.S. Census Bureau, populatie New York
http://factfinder2.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_11_1YR_S0201&prodTpe=table

⁷ Een kaartje van deze verhouding van Chinese immigranten in de Verenigde Staten kunt u vinden in bijlage 1.

privéleven vertellen. Dit houdt het familieleven in, en het doen en laten binnen de huiselijke omgeving. Met buitenshuis doelen wij op het openbare leven dat iemand leidt. Hierbij gaat het om de werkvloer en schoolomgeving, relaties met vrienden(groepen), de Chinese gemeenschap (zoals de organisaties in de Chinatown) en de publieke (Amerikaanse) ruimte.

Met dit onderzoek willen wij ons mengen in het debat van etnische diversiteit, dat in de moderne tijd tot een blijvende actuele problematiek behoort. Wij hebben voor dit veldwerkwerk tien weken onderzoek gedaan; van 28 januari tot 15 april 2013. Wegens deze beperkte tijd⁸ hebben wij ons gericht op een specifiek aspect van etnische diversiteit: **hoe tweede en derde generatie Chinese immigranten in San Francisco hun etnische identiteit vormgeven binnen het spanningsveld tussen Chinese etniciteit en de Amerikaanse samenleving**. Dit is de hoofdvraag waarmee we de werkelijkheid beschrijven en verklaren (Oost en Markenhof 2011:33-34). Zo willen we bijdragen aan de bestaande kennis over het spanningsveld dat met name gebaseerd is op algemene theorieën of kwantitatieve onderzoeken. We kijken of de ervaringen van onze onderzoeksgroep aansluiten bij de bestaande theorie, of dat dit spanningsveld misschien helemaal niet bij deze groep speelt.

We hebben onderzocht wanneer tweede en derde generatie Chinese immigranten in San Francisco binnenshuis en buitenshuis een spanningsveld ervaren tussen Chinese etniciteit en de Amerikaanse samenleving, welke factoren bij de beleving van dit spanningsveld een rol spelen, en hoe Chinese immigranten in San Francisco binnenshuis en buitenshuis omgaan met dit spanningsveld als zij hun persoonlijke etnische identiteit vormen.

Binnen kwalitatief onderzoek kan de onderzoeker verschillende onderzoeksmethoden gebruiken. Participerende observatie is een kenmerkende manier van dataverzameling binnen een antropologisch onderzoek, maar kan nooit de enige methode zijn. Door het gebruik van meerdere methoden⁹ kan een onderzoeker de data op verschillende manieren verkrijgen en vergelijken, wat zal leiden tot een hogere validiteit van het onderzoek (DeWalt&DeWalt 2011:128). Aan de hand van de volgende methodes hebben wij het onderzoek in het veld uitgevoerd.

Participerende observatie is een belangrijke methode binnen een kwalitatief onderzoek om inzicht in een fenomeen te verkrijgen en om rapport op te bouwen met de onderzoekspopulatie. Vooral in de beginfase van ons veldonderzoek was deze methode belangrijk: we konden een beeld krijgen van het spanningsveld. Een onderdeel van

⁸ Volgens Boeije is een veldwerk is pas klaar op het punt van verzadiging, dit is wanneer er geen nieuwe informatie over het onderwerp wordt verkregen (Boeije et al. 2009: 262).

⁹ De precieze inhoud van deze methoden is verder uitgewerkt in bijlage 2.

participerende observatie is ‘*hanging out*’, waarbij wij als onderzoekers hebben ‘rondgehangen’ met de onderzoeksgroep en hebben deelgenomen aan vrijetijdsactiviteiten. Dit gebeurde bijvoorbeeld in het gastgezin van Flash en Liliha Yang, tweede en derde generatie Chinese immigranten. Samen eten, film kijken en kletsen behoorden tot onze dagelijkse activiteiten. Hierdoor hebben wij hun persoonlijke verhalen, opvattingen en levenswijze tien weken van dichtbij meegemaakt en konden wij alle onderzoeksonderwerpen met hen bespreken.

Het gesprek is een van de interviewtechnieken die wij hebben gebruikt. Deze methode was erg geschikt in de eerste fase van ons onderzoek om inzicht te verwerven in het onderzoeksveld en topics die leven bij de onderzoekspopulatie. Tijdens activiteiten past een gesprek beter dan een gestructureerd interview, waar men speciaal voor moet gaan zitten. Lastig aan deze methode was het onthouden van de informatie die respondenten gaven: er gaat veel informatie verloren als de onderzoeker niet meeschrijft.

Een tweede interviewtechniek in ons onderzoek was het informele interview. Deze methode hebben we vooral aan het begin van het onderzoek gebruikt. Het is een geschikte methode gebleken voor het onderzoeken van de deelvragen. Aan de hand van deze methode kwamen wij op topics waar we eerder nog niet aan hadden gedacht.

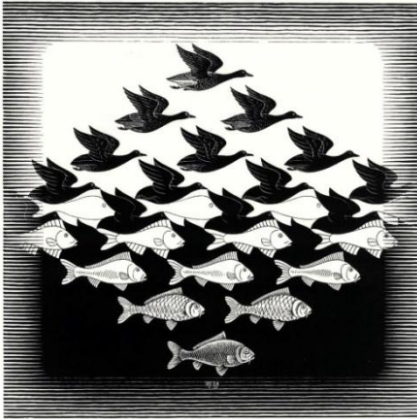
De derde interviewtechniek waar wij gebruik van hebben gemaakt was het ongestructureerde interview. Ook deze methode is handig en goed om het veld te verkennen voor meer specifieke vragen die nog ontbreken. Wij hebben veel van deze methode gebruik gemaakt, met name in het midden van onze onderzoeksperiode. Deze methode was belangrijk als aanvulling op informatie die nog ontbrak. Omdat er meer structuur zit in deze vorm van interviews, wisten we zeker dat we op al onze vragen antwoord kregen.

De laatste interviewtechniek die we hebben toegepast was het semigestructureerd interview. Deze methode hebben we vooral gebruikt in de laatste weken van ons onderzoek. In ons onderzoek waren deze interviews vooral van belang voor het aanvullen van informatie en om hiaten in onze data op te vullen. Doordat we met vragenlijsten werkten is deze methode daar erg geschikt voor.

In deze thesis worden onze bevindingen en resultaten gepresenteerd. In het eerste hoofdstuk beschrijven we het theoretisch kader waarbinnen wij dit onderzoek hebben geplaatst. De context in hoofdstuk twee spitst meer toe op het onderzoeksgebied en de onderzoekspopulatie, namelijk tweede en derde generatie Chinese immigranten in San Francisco. De volgende drie hoofdstukken zijn de empirische hoofdstukken. In hoofdstuk drie komen algemene verschillen tussen Chinese en Amerikaanse *way of life* aan bod, zoals hoe ze

worden ervaren door onze informanten. In hoofdstuk vier beschrijven we de vorming van etnische identiteitsvorming binnenshuis. In hoofdstuk vijf wordt etnische identiteitsvorming buitenshuis besproken. In het laatste hoofdstuk zullen de empirische hoofdstukken bijeen komen in een discussie en zal in een conclusie antwoord worden gegeven op de hoofdvraag.

1. Theoretisch Kader

De kunstenaar Maurits Cornelis Escher maakte in 1938 dit beroemde houtsnijwerk 'Lucht en water'. Bijzonder van dit kunstwerk is de manier waarop witte vissen en zwarte vogels niet zomaar in elkaar overlopen, maar dat zij elkaars omgeving vormen. Escher zei: *'for each of the black birds the sky in which it is flying is formed by the four white fish which encircle it. Similarly ... the four black birds that surround a fish become the water in which it swims'* (Escher

2001:9). Men zou etniciteit op dezelfde manier kunnen benaderen: vorming van etniciteit vindt plaats in een sociale omgeving die etniciteit vormt, en op haar beurt door de verschillende etniciteiten wordt gevormd.

Wij willen ons niet richten op de witte vissen of de zwarte vogels, maar op het spanningsveld in het midden, waar men geen witte vis of zwarte vogel kan onderscheiden, maar er een combinatie van de twee plaatsvindt. Ditzelfde spanningsveld is te vinden bij het vormen van een etnische identiteit door migranten. Met name tweede en derde generatie migranten kunnen te maken hebben met een spanningsveld door etnische diversiteit. Want in de vorming van etnische identiteit kunnen zij het niet behoren tot witte vissen noch tot zwarte vogels als een spagaat beleven. Deze spagaat van tweede en derde generatie immigranten tussen twee etniciteiten zal de focus van ons onderzoek zijn.

Om dit spanningsveld te kunnen begrijpen zullen wij eerst uitzoomen naar de processen waar migranten mee te maken hebben wanneer zij hun etnische identiteit in een nieuw land vorm geven. Eerst zullen wij migratie in het kader van mondialisering en de vorming van transnationale identiteit bespreken. Vervolgens zullen wij de antropologische visie op etniciteit uitdiepen, en tenslotte zullen wij ons richten op het spanningsveld dat kan worden ervaren door tweede en derde generatie migranten in de vorming van etniciteit.

Mondialisering en migratie

Om het spanningsveld van etnische diversiteit binnen naties te begrijpen en de plaats die (tweede en derde generatie) migranten daarbinnen innemen, is het belangrijk om te beginnen bij het proces van mondialisering. Mondialisering wordt vaak gebruikt om de wereld vandaag de dag te omschrijven: we leven in een 'mondialiserende' wereld. Mondialisering is een

proces dat geen doel of einde heeft (Eriksen 2007:9). Het is geen nieuw proces, maar mondialisering heeft wel een toenemende intensiteit, wat zorgt voor een hernieuwd bewust zijn van mondialisering (Eriksen 2007:5). Omdat wij onderzoek doen naar het spanningsveld dat migranten ervaren door etnische diversiteit, zijn er twee processen binnen mondialisering die voor ons onderzoek relevant zijn: *distance*¹⁰ en *interconnectedness*. Deze zijn relevant omdat afstand en toenemende *interconnectedness* de relaties tussen migranten en ruimte heeft veranderd. Deze processen komen naar voren in de volgende minimale definities van mondialisering: *'all the processes that make distance irrelevant'* (Eriksen 2007:16) en: *'the intensification of global interconnectedness'* (Inda & Rosaldo 2002:5). We beginnen daarom met het bespreken van deze processen.

Waar vroeger afstand grote invloed had op de beleving van tijd, is dat veranderd met de komst van nieuwe technologieën en communicatie systemen, zoals het vliegtuig, internet en mobiele telefoons. Afstand en tijd zijn niet langer de bepalende factoren in het organiseren van menselijke activiteiten (Inda & Rosaldo 2002:6). Dit verandert de sociale relaties tussen mensen, want mensen zijn niet langer gebonden aan de lokale context. Dit maakt het mogelijk om relaties te onderhouden door ruimte en tijd heen (Eriksen 2007:35, Inda & Rosaldo 2002:8). Je zou kunnen zeggen dat *space*¹¹ anders is ingedeeld. Volgens Giddens komt dit doordat er een verschuiving heeft plaats gevonden in de manier waarop men ruimte beschouwt: van concrete ruimte naar abstracte ruimte (Giddens 1990 in Eriksen 2007:16). Giddens beschrijft deze verandering met de term: *'disembedding'*, dit defineert hij als: *'The 'lifting out' of social relations from local contexts of interaction and their restructuring across indefinite spans of time and space'* (1990:21). *Disembedding* verwijst naar het reorganiseren van sociale relaties binnen culturen en gemeenschappen (Eriksen 2007:17,35).

Een ander aspect dat van invloed is op ruimte, is beweging. Beweging is een belangrijk karakteristiek van hedendaagse mondialisering: er reizen meer mensen over de wereld dan ooit te voren (Eriksen 2007:92). Culturen en gemeenschappen bewegen over nationale grenzen heen waardoor er een nieuwe ruimte-en-tijd combinatie ontstaat (Inda & Rosaldo 2002:4). Harvey (1989 in Eriksen 2007:35) noemt dit: *time-space compression*. Door technologische en economische veranderingen is tijd zodanig gereorganiseerd dat het de barrières van ruimte kan overstijgen. *Time-space compression* brengt ons weer terug bij het idee dat tijd en ruimte dichter bij elkaar komen en afstand irrelevant wordt, waardoor er sprake is van toenemende *interconnectedness* (Eriksen 2007:35, Inda & Rosaldo 2002:6-7).

¹⁰ Het concept 'distance' zullen we vanaf nu aanduiden met de volgende vertaling: 'afstand'

¹¹ Het concept 'space' zullen we vanaf nu aanduiden met de volgende vertaling: 'ruimte'

Deze toenemende interconnectedness maakt het mogelijk snel en makkelijk over nationale grenzen heen te reizen en sociale relaties te onderhouden. Dit heeft grote invloed op migratie en de etnische diversiteit binnen een natie-staat en zal in de rest van deze paragraaf besproken worden.

Ondanks dat er mensen met een hernieuwde intensiteit over de wereld bewegen, is migratie (net als mondialisering) geen nieuw proces en vergeleken met de twintigste eeuw niet toegenomen. Het huidige percentage migranten¹² beslaat drie procent van de wereld bevolking. In 1913 was dit bijvoorbeeld tien procent (Eriksen 2003:93). Castles stelt wel dat migratie is veranderd door processen van mondialisering. Hedendaagse migratie is zowel een resultaat van deze mondialiseringsprocessen als een sterke kracht in verdere veranderingen in maatschappijen die met migratie te maken hebben. Migratie leidt tot grotere etnische diversiteit binnen natie-staten, transformeert identiteiten en vervaagt de traditionele landsgrenzen (Castles 1998: 179).

Het spanningsveld dat ontstaat door etnische diversiteit komt doordat mensen zich steeds minder genoodzaakt ziet zich te binden aan een specifieke 'place'¹³. Mondialisering heeft ervoor gezorgd dat cultuur en plaats uit elkaar zijn getrokken (Inda & Rosaldo 2002:11). Binnen de antropologie zijn er verschillende noties over het samenvallen van cultuur en plaats. Aan de ene kant is er de notie: 'culture as deterritorialized'. Volgens deze theorie zal door de zwakke band tussen cultuur en plaats, cultuur en een specifiek territorium zelden nog overeenkomen. Aan de andere kant wordt juist beargumenteerd dat door het proces van deterritorialisering er een herintegratie ontstaat van cultuur in een nieuwe *time-space context* (Inda & Rosaldo 2002:11). 'Globalized culture is never simply deterritorialized. It is also always reterritorialized' (Inda & Rosaldo 2002:12). Deze verschillende noties in ogeschouw nemend zijn wij van mening dat zich binnen staatsgrenzen meerdere etniciteiten kunnen bevinden. Er kan bijvoorbeeld niet meer worden gezegd dat in Amerika alleen maar native-Amerikanen wonen: etniciteit en natie vallen niet meer automatisch samen.

Door processen van mondialisering en migratie zijn hedendaagse natie-staten veranderd. Er is grotere etnische diversiteit binnen een staat. Deze diversiteit kan tot spanningen leiden. Volgens Eriksen (2007) worden immigranten vaak door de meerderheid verstoten en door de overheid wordt aan hen niet altijd volledig burgerschap gegeven. Een antwoord van veel migranten hierop kan zijn: het creëren van transnationale netwerken en om zo hun transnationale gemeenschap (vaak gebaseerd op etniciteit) te versterken (Eriksen

¹² Onder 'migranten' verstaan wij: mensen die buiten het land leven waar zij geboren en opgegroeid zijn.

¹³ Met 'place' wordt vaak bedoeld een specifiek territorium. We zullen dit begrip vertalen met 'plaats'.

2007:93). In de volgende paragraaf zullen we dieper ingaan op hoe migranten via transnationale netwerken en gemeenschappen onderlinge banden onderhouden. Daarin zal worden laten zien dat het proces van transnationalisme ervoor zorgt dat migranten een intense band kunnen houden met hun oorsprong, en dat dit spanningen met zich kan meebrengen.

Transnationalisme, migratie en transnationale identiteit

In de vorige paragraaf hebben we beschreven dat door processen van mondialisering mensen makkelijker over grenzen heen bewegen. In deze paragraaf willen we bespreken dat ook ideeën, gewoontes en netwerken zich over grenzen heen bewegen. In dit geval spreken we van transnationale migratie (Eriksen 2007:92). Dit betekent voor migranten dat er een mogelijkheid is om banden te onderhouden met hun land van oorsprong. Zo kan oorspronkelijke etniciteit behouden worden, wat aanpassing in het ontvangende land kan tegenwerken. In deze paragraaf willen we eerst duidelijk maken hoe migranten banden kunnen onderhouden met hun land van oorsprong om vervolgens uit te komen bij het spanningsveld waarin migranten zich bevinden, balancerend tussen meerdere etnische groepen.

De vele banden en interacties die mensen en instituties (zoals overheden maar ook NGO's) met elkaar verbinden over landsgrenzen heen, worden aangeduid met de term 'transnationalisme' (Vertovec 1999:447). Transnationalisme verwijst naar de processen van een continue uitwisseling tussen mensen en instituties en hoe deze processen vorm krijgen in netwerken die zich over grenzen heen bewegen (Vertovec 2009:3). Door de opkomst van nieuwe technologieën in de laatste decennia zijn zulke netwerken enorm toegenomen. In deze paragraaf zullen we kijken hoe transnationalisme, als proces binnen en gevolg van mondialisering, ervoor zorgt dat ondanks afstand deze netwerken worden onderhouden.

In de jaren '80 van de vorige eeuw heeft er een verandering plaats gevonden in de benadering van transnationalisme binnen de antropologie. In plaats van te focussen op identiteit gebonden aan lokaliteit, werd de focus verschoven naar de banden die migranten onderhouden met familie, gemeenschappen en tradities over de grenzen van de natie-staat heen (Espiritu 2003:3, Vertovec 2001:574). Roger Rouse schreef hierover: '*...understanding (im)migrant experience were largely contained within the dominant models of bipolar landscapes and localized identities, they now focus much more widely on the relationship between these models and the alternative images of transnational social spaces and multi-local affiliations.*' (1995:355 in Vertovec 2001:574).

Dit debat omtrent transnationalisme krijgt vorm in de vraag hoe transnationalisme de relatie tussen mensen, ruimte en plaats verandert. Ruimte is in principe neutraal, een plaats ontstaat wanneer mensen betekenis geven aan die ruimte. *Place* is dus een plaats die door mensen wordt geconstrueerd: een sociaal construct, een proces waarin aan het lokale betekenis wordt gegeven (Espiritu 2003:12).

Er zijn verschillende zienswijzen over hoe transnationalisme de betekenis van ruimte en plaats verandert. Een benadering focust op het creëren van meerdere sociale velden, waarbij mensen zich steeds vaker binden aan meerdere lokaliteiten (Vertovec 1999:456). Dit komt in de praktijk erop neer dat migranten zich kunnen binden aan meerdere nationaliteiten. Een andere visie benadrukt het bestaan van netwerken: transnationale gemeenschappen worden gezien als dichte netwerken die over grenzen heen gaan (Alejandro Portes in Vertovec 2001:574). Men kan zich door sneller en dichter wordende netwerken over grenzen heen begeven (Eriksen 2007: 69-89). Beide zienswijzen laten zien dat migranten zich in meerdere sociale velden kunnen bevinden. *'Transnationalism directs attention, rather, to a social existence attaching individuals and groups not primarily to one particular place, but to several or none'* (Eriksen 2007:113).

Het niet meer verbonden zijn aan één plaats, maar aan geen of meerdere plekken zorgt ervoor dat verbeelding een grotere rol gaat spelen in het sociale leven (Appadurai 1996:49). *'The imagine is now central to all forms of agency, is itself a social fact, and is the key component of the new global order'* (Appadurai 1996:49). Deze visie maakt het mogelijk om etniciteit niet langer te verbinden aan één natie maar etnische verbondenheid te zien en te voelen over nationale grenzen heen. Espiritu plaatst hier wel een kritische opmerking bij. Zij vindt dat in deze benadering de natie-staat onderschat wordt en dat we migranten niet als *'free-floating people'* moeten gaan zien. Ook migranten zijn gebonden aan structuren van een staat waarin ze zich hebben gevestigd (Espiritu 2003:12). Dit benadrukt het spanningsveld waarin migranten zich begeven.

We hebben duidelijk gemaakt dat hedendaagse immigranten mogelijkheden hebben om zich te blijven binden aan hun land van oorsprong. Door deze verbondenheid bestaan natie-staten niet langer uit één etniciteit, maar is er grotere diversiteit. In de volgende twee paragrafen gaan we dieper in op de spanning die zich voor kan doen door etnische diversiteit. Allereerst wordt het begrip etniciteit uitgewerkt, om vervolgens door te gaan op de beleving van transnationale etnische identiteit bij migranten.

Etniciteit in antropologisch perspectief

Voor we ons verdiepen in de vorming van etnische identiteit door immigranten willen wij ons mengen in het antropologisch debat omtrent het begrip 'etniciteit', zodat duidelijk wordt hoe wij dit begrip interpreteren. Met name de antropologische beschouwing van etniciteit als een sociaal en dynamisch construct zal centraal staan.

Sinds de jaren '60 van de vorige eeuw is de kijk op etniciteit binnen de antropologie veranderd. De gedachte dat etnische verschillen een gevolg waren van afzondering van sociale groepen werd verworpen. De huidige theorie in de antropologie luidt dat etniciteit niet ontstaat vanuit een isolement maar door contact en relaties tussen groepen (Barth 1969:11, Eriksen 2002:35). De leden van verschillende groepen beschouwen zichzelf als in etnisch opzicht fundamenteel verschillend van andere groepen (Barth 1969:15; Eriksen 2002:4,19). De etnische identiteit van de leden kan namelijk alleen gevormd worden in relatie tot een etniciteit waarmee zij zich niet identificeren: '*in relation to non-members of the group*' (Eriksen 2002:10). Hierdoor kan etniciteit alleen bestaan als er contact is tussen verschillende groepen die zij beschouwen als anders dan zichzelf (Baumann 1999:124, Eriksen 2002:10,19).

Deze antropologische beweringen over etniciteit komen voort uit de theorie van Fredrik Barth, die in 1969 de tot dan toe aangenomen mening dat etniciteit vanuit een isolement ontstond weerlegde: '*Interaction in such a social system does not lead to its liquidation through change and acculturation; cultural differences can persist despite inter-ethnic contact and interdependence*' (Barth 1969:10). Deze visie bracht Barth nog enigszins voorzichtig in het statement dat etnische diversiteit wordt gecreëerd *ondanks* sociaal contact. Toen deze opvatting bijval kreeg werd Barth's visie versterkt en binnen de antropologie wordt nu aangenomen dat verschillende etnische groepen ontstaan *dankzij* sociale relaties. Deze nieuwe inzichten zijn belangrijk omdat het etniciteit typeert als een sociaal construct: vorming van etniciteit vindt plaats binnen sociale relaties (Barth 1969:13-14; Baumann 1999:21,58-64; Eriksen 2002:12-13). Escher's kunstwerk sluit aan op deze inzichten: de vissen en vogels vormen door contact elkaars omgeving, zoals sociale relaties dat doen met verschillende etniciteiten.

Door etniciteit te beschouwen als een sociaal construct ontstaan verschillende visies. Er bestaat een subjectieve en een objectieve benadering voor het vormen van etniciteit: bepaalt een individu zelf tot welke etnische groep hij behoort (subjectief) of wordt dit door anderen bepaald (objectief)? Barth is een belangrijk figuur in de grondlegging van de

subjectieve kijk¹⁴ op etniciteit. Een etnische groep wordt volgens hem gevormd door individuen die zichzelf als lid beschouwen (Barth 1969:10). Dit lidmaatschap is ‘*self-ascribed*’ en wordt niet door externe factoren beïnvloedt (Eriksen 2002:55). De leden hebben *agency*: ze bepalen zelf welke eigenschappen of waarden de etnische groep typeren en een persoon in of uitsluiten van de etnische groep (Barth 1969:14). Hoewel deze theorie in zekere mate wordt aanvaard binnen de antropologie, vinden wij deze subjectieve visie vrij extreem omdat het invloed van externe actoren volledig uitsluit. Tegenover deze beschouwing staat de objectieve benadering¹⁵ waarin wordt beweerd dat lidmaatschap tot een etnische groep wordt bepaald door externe factoren.

Van der Berghe beweert dat men helemaal geen *agency* heeft in het vormen van etniciteit, maar dat een beleving van verwantschap en nepotisme mensen – vaak onbewust – indeelt in een bepaalde etnische groep (1987:18-19,35). Mensen die tot dezelfde etnische groep behoren, worden beschouwd als bloedverwanten en ‘onze mensen’ (Van der Berghe 1987:25). Deze verwantschap kan volgens Van der Berghe ook fictief zijn, vooral bij grote etnische groepen, als deze maar geloofwaardig is (1987:27,243). Verwantschap (al dan niet fictief) is een eigenschap die etnische groepen karakteriseert (Eriksen 2002:12-13,35).

Een ‘gulden middenweg’ tussen de subjectieve en objectieve benadering vindt veel, en ook onze, steun: een lid van een etnische groep is in zekere mate *self-ascribed*, maar wordt ook geplaatst in een etnische groep door externe structuren: ‘*social life is seen as fundamentally dual, comprising both agency and structure simultaneously*’ (Eriksen 2002:55,56).

Door etniciteit te beschouwen als een sociaal construct, wordt etniciteit ook een dynamisch construct, want het is ‘*highly changeable and responsive to circumstances*’ (Van den Berghe 1987:17). Deze grote veranderlijkheid en aanpassing van etniciteit aan omstandigheden brengt dynamiek in verschillende aspecten met zich mee. Wij onderscheiden vier van deze aspecten die etniciteit een dynamisch construct maken. Ten eerste kan de relatie tussen groepen veranderen, en daarmee de beleving van etniciteit die door contact tussen deze groepen wordt gevormd (Eriksen 2002:10,58,76). Baumann illustreert: ‘*As the social climate gets colder, they can go into deepfreeze and harden; as the social climate gets warmer, they can unfreeze and melt into new forms.*’ (1991:21) Ten tweede is etniciteit dynamisch door de

¹⁴ Volgens de subjectieve benadering van etniciteit worden etnische groepen gevormd door individuen die *agency* hebben en zelf bepalen tot welke etnische groep zij behoren. Daarmee vormen de subjectieve ideeën van individuen de kenmerken die personen insluiten of uitsluiten van deze etnische groep.

¹⁵ De objectieve benadering houdt in dat behoren tot een bepaalde etnische groep door externe factoren en structuren wordt bepaald. Deze factoren liggen vast en zijn als het ware objectief.

tijd heen, omdat eigenschappen die worden toegeschreven aan een etnische groep in de loop der tijd kunnen veranderen (Eriksen 2002:38, Roosens 1989:12). Ten derde kunnen individuen ervoor kiezen hun etnische identiteit te veranderen als zij denken daar baat bij te hebben (Baumann 1999:59, Roosens 1989:17, Van den Berghe 1987:18). Ten slotte kan etniciteit door een individu in verschillende situaties op andere manieren worden beleefd (Baumann 1999:83,84,123). Met name als men ervaart dat de etnische groep wordt bedreigd, wordt de etnische identiteit belangrijk gevonden (Eriksen 2002:68,76). Het belang dat wordt gehecht aan etnische identiteit kan door een bepaalde context of situatie fluctueren (Eriksen 2002:21,32; Roosens 1989:16).

Door etniciteit te beschouwen als een sociaal en dynamisch construct volgt de visie dat de historische en sociale context van invloed is op vorming van etniciteit. Dit omdat relaties tussen groepen, en daarmee vorming van etniciteit, binnen deze context plaatsvindt (Eriksen 1991:128-129). Het is van belang dat wij in ons onderzoek naar beleving van etnische identiteit door migranten de historische en sociale context meenemen. Want migranten en de etnische groep waartoe zij zich rekenen worden beïnvloed door de sociale context die is veranderd door deze migratie. Deze nieuwe context en zijn invloed op vorming van etniciteit bij migranten zullen wij in de volgende paragraaf bespreken.

Immigranten: etnische identiteit in een nieuwe context

Om beleving van een etnisch spanningsveld door migranten beter te begrijpen willen wij het belang van sociale en historische context koppelen aan migratie en vorming van transnationale identiteit. Door mondialiseringsprocessen kunnen immigranten contacten onderhouden met hun thuisland waardoor zij zich meer verbonden kunnen blijven voelen met hun oorspronkelijke etnische identiteit. Al kan deze transnationale band nog zo sterk zijn, een immigrant ontkomt niet aan de invloed van etniciteit van het ontvangende land. De spagaat voor migranten tussen oorspronkelijke etniciteit en etniciteit van het ontvangende land zullen wij in deze paragraaf beschrijven.

Migratie is belangrijk voor begrip van etnische identiteit van migranten, omdat door migratie de relaties tussen etnische groepen veranderen (Eriksen 2002:21). Hierdoor verandert ook de etnische identiteit van immigranten, want etniciteit is een dynamisch construct: *'Ethnic identity changes in response to social psychological and contextual factors... these responses vary over time'* (Phinney 2001:496). In hun thuisland behoren de immigranten vaak tot de

dominante etniciteit. Wanneer zij migreren is dat (meestal) niet meer het geval waardoor de context waarin zij hun etniciteit beleven verandert (Eriksen 2002:131).

Een sociale context die van invloed is op beleving van etniciteit bij immigranten is de reactie van het ontvangende land op de etniciteit van de immigrant (Phinney 2001:494). Etnische groepen worden niet alleen door subjectieve ideeën van leden van de groep gevormd, maar ook door externe invloeden en percepties. Dit betekent dat een negatieve houding van het ontvangende land tegenover de etnische groep van de immigrant een andere invloed heeft op beleving van die etniciteit door de immigrant dan een positieve houding. Als zijn of haar etnische groep wordt gediscrimineerd kan dit ertoe leiden dat een immigrant zich vervreemd voelt van de etniciteit van het ontvangende land en zich niet snel met deze etniciteit zal identificeren (Lien et al. 2003:470). Zo'n gevoel van vervreemding is bijvoorbeeld te vinden bij niet-blanke immigranten in de Verenigde Staten die op hun etniciteit en met name hun huidskleur werden gediscrimineerd. Dit zorgde ervoor dat zij zich niet met het ontvangende land, de V.S., konden identificeren (Lien et al. 2003:470). Een immigrant kan zich dan tot zijn oorspronkelijke etnische groep keren.

Aan de andere kant zou een immigrant door de externe negatieve houding, zelf deze negatieve perceptie over de oorspronkelijke etnische groep kunnen overnemen (Phinney 2001:494). De negatieve houding zou kunnen leiden tot verwerpen van de oorspronkelijke etnische identiteit en toetreden tot een etnische groep in het ontvangende land. Deze assimilatie is vaak geen bewuste beslissing maar een langzaam proces (van den Berghe 1987:257-258). Sociale context en interactie tussen etnische groepen kunnen dus verschillende uitwerkingen hebben op vorming van een etnische identiteit van een migrant. Deze interactie en vorming van etniciteit bij migranten wordt vaak besproken in termen van adaptatie of acculturatie.

Adaptatie of acculturatie heeft betrekking op de interactie tussen de kenmerken en houdingen van de immigrant en het ontvangende land. Berry zegt: '*...acculturation comprehends those phenomena which result when groups of individuals having different cultures come into continuous first-hand contact with subsequent changes in the original culture patterns of either or both groups*' (1997:7). Deze adaptatie of acculturatie heeft wederzijds effect op de etniciteit van zowel het ontvangende land als de etnische identiteit van een immigrant. In de realiteit past de immigrant zich echter vaak meer aan dan het ontvangende land. Eriksen beschrijft om die reden acculturatie als de aanpassing van immigranten aan hun nieuwe culturele context (2002:20).

De immigrant balanceert tussen het behouden van etnisch erfgoed en aanpassen aan het gastland (Phinney 2001:495). Per individu kan de manier waarop dit spanningsveld wordt vormgegeven erg verschillen. Acculturatie van een immigrant zou kunnen leiden tot assimilatie in de dominante etnische groep van het gastland, maar dit hoeft niet per se (Eriksen 2002:20). Het is niet zo dat aanpassing in het gastland betekent dat de immigrant zijn of haar eigen etnische identiteit per definitie achter zich laat (Phinney 2001:495). Soms wordt er een combinatie gemaakt, wat wel een koppelteken-etniciteit wordt genoemd (Yanow 2003:191), zoals Afro-Amerikanen.

Eriksen beweert dat immigranten, in ieder geval in eerste instantie, hun oorspronkelijke etniciteit neigen te behouden (2002:9). Maar vooral bij tweede en latere generaties immigranten kan er erosie van etnische identiteit van het land van oorsprong plaats vinden en acculturatie in het gastland. Dit kan leiden tot spanningen tussen deze acculturatie en de etnische identiteit van de ouders. Volgens Eriksen kan de tweede en derde generatie problemen met de etnische identiteit ervaren omdat zij bij geen enkele etnische groep volwaardig lid zijn (2002:137-138). Omdat deze spagaat tussen twee etnische identiteiten vooral door deze latere generaties wordt beleefd willen wij in ons onderzoek focussen op tweede en derde generatie migranten. Nu wij het spanningsveld tussen verschillende etnische identiteiten bij tweede en derde generatie migranten hebben toegelicht willen wij ons richten op onze onderzoeksgroep en locatie. Dit zal worden besproken in onze context.

2. Context

Om het spanningsveld tussen Chinese en Amerikaanse etniciteit onder tweede en derde generatie migranten uit te werken in een specifieke context hebben wij gekozen voor Chinese migranten in de Verenigde Staten. Er wonen naar schatting 3,5 miljoen Chinezen in de V.S.¹⁶, 1,3 miljoen van hen woont in de staat Californië¹⁷. In San Francisco wonen ongeveer 175.000¹⁸ mensen met een Chinese achtergrond, dit is 21,5 procent van de inwoners van San Francisco. Kortom: deze regio lijkt een populaire plaats voor Chinese immigranten in de V.S. om zich te settelen. De transnationale banden die immigranten onderhouden met het land van herkomst beïnvloeden de etnische identiteit van tweede en derde generatie Chinese migranten die zijn geboren en getogen in de V.S. (Lien 2008:1383). Chinese etniciteit is in deze context interessant door de grote verschillen met de ‘Westerse’ etniciteit die zij vanuit de Amerikaanse maatschappij meekrijgen. Hierdoor is onze verwachting dat er juist bij deze groep sprake is van een etnisch spanningsveld.

Immigranten en Chinese etniciteit

Chinese immigranten vormen hun etnische identiteit in interactie met etniciteiten in het ontvangende land. Sommige migranten zijn geassimileerd, anderen hebben een gemixte (koppeltaken) etniciteit gecreëerd en derden hebben hun Chinese etniciteit grotendeels behouden. Volgens Serrie en Hsu is over de gehele wereld elke mogelijke combinatie tussen Chinese en niet-Chinese etniciteit te vinden (1985:141,142). Wat houdt ‘Chinese etniciteit’ dan eigenlijk in?

Er worden door Serrie en Hsu verschillende eigenschappen genoemd, zoals Chinese taal, nadruk op vader-zoon relaties en principes als continuïteit, inclusiviteit¹⁹, autoriteit en aseksualiteit: *‘We feel that these attributes are inherent in the Chinese approach to humans, gods and things, from traditional through modern and overseas phases’* (1985:142). ‘Hua-hsia’ staat centraal: *‘Chineseness (hua) that is rooted in the shared civilization of the first*

¹⁶ U.S. Census Bureau 2011, Aantal mensen met Chinese oorsprong in de V.S.

http://factfinder2.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_11_1YR_S0201&prodType=table

¹⁷ U.S. Census Bureau 2011: Aantal mensen met Chinese oorsprong Californië

http://factfinder2.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_11_1YR_S0201&prodType=table

¹⁸ U.S. Census Bureau, Chinese populatie in San Francisco

http://factfinder2.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_11_1YR_S0201&prodType=table

¹⁹ Met name inclusiviteit van familie

(*mythical*) *dynasty (hsia)*' (Chun 1996:116). Deze mythische dynastie, waaraan verwantschap toegeschreven wordt, zou de Han dynastie zijn (Chun 1996:112).

Volgens Chun vloeit een homogene Chinese etniciteit niet voort uit de Han dynastie, maar is moderne Chinese etniciteit gevormd door politieke groepen. Door etnische heterogeniteit werd de behoefte gevoeld om een Chinese etniciteit te creëren om in politiek opzicht de neuzen dezelfde kant op te krijgen (Chun 1996:113-115). Door een traditie te creëren van Confucianistische waarden, gedeelde historie, politieke ideologieën en beelden van pandaberen en de Grote Muur werd 'de' Chinese etniciteit vorm gegeven (Chun 1996:116-118). Chun beweert dat deze gecreëerde etnische identiteit kortstondig zal bestaan (1996:129). Maar, gecreëerd of niet, als Chinese etniciteit door mensen wordt beleefd, zijn de gevolgen realistisch.

Chinese etniciteit is de afgelopen jaren wel veranderd (eticiteit is immers dynamisch). Door mondialisering zijn er in China veel veranderingen op economisch, politiek en cultureel gebied. In cultureel opzicht ontwikkelt het moderne '*Greater China*' door traditionele etniciteit aan te vullen met moderne invloeden (Wang 1993:926,932,933). Hierdoor kunnen Chinese migranten het makkelijker vinden om zich te identificeren met deze moderne etniciteit en transnationale banden te onderhouden. Migranten zijn gevoelig voor de grotere rol die China speelt op het wereldtoneel, omdat zij (weer) met trots en zelfrespect Chinese etnische identiteit kunnen beleven. Ook kunnen de veranderingen zorgen voor een positievere houding van andere etnische groepen, waardoor het (deels) behouden van een Chinese etniciteit makkelijker kan zijn (Wang 1993:932). Hoewel migranten zich makkelijker kunnen identificeren met een '*Greater Chinese*' etniciteit, '*it has always had to be screened through the many layers of their own new national loyalties and their decades of separation from their ancestral homes*' (Wang 1993:939). Transnationale banden en de context van het ontvangende land zorgen voor een strijd tussen behouden of loslaten van Chinese etniciteit (Wang 1993:932).

Deze transnationale banden komen met name naar voren binnen de Chinese transnationale gemeenschap. Binnen deze gemeenschap gebruiken Chinese migranten wel de term 'Overseas Chinese' (*hua-ch'iao*) om zichzelf te identificeren als etnisch Chinees, wonend buiten de grenzen van China (Wang 1993: 926). Deze benaming brengt een '*imagined community*' met zich mee waarin de Chinese taal en de leer over traditionele beschaving centraal staan. Deze gemeenschap kan hernieuwde banden met Chinese etniciteit voeden, maar kan ook voor vervreemding zorgen bij migranten die meer geaccultureerd zijn in het ontvangende land, zoals de tweede en derde generatie. Hoe deze frictie tussen etniciteiten

wordt vormgegeven door tweede en derde generatie Chinese immigranten in de Verenigde Staten zal in de volgende paragraaf besproken worden.

Chinese immigranten in de Verenigde Staten

Om de context te begrijpen waarin tweede en derde generatie Chinese immigranten in de V.S. zich bevinden is het goed om de immigratiehistorie van met name San Francisco in beeld te brengen. Vanaf omstreeks 1850 kwamen Chinese immigranten per boot voornamelijk naar de westkust van de V.S.. Zij werden gedreven door opstanden en onrust, hongersnood en armoede, corruptie en onderdrukking. Dit worden *'push factors'* genoemd waardoor zij zich gedwongen voelden weg te gaan uit hun land van herkomst (Yang 2010:11).

Zij werden naar de westkust van de V.S., in het bijzonder, getrokken door zogenoemde *'pull factors'*. De grootste pull factor was de goudkoorts die velen in de jaren '40 van de negentiende eeuw in de greep had (Yang 2010:11). De meeste immigranten waren mannen die kans zagen snel geld te verdienen in de mijnen (Kil 2012:664). Deze pullfactoren komen overeen met pullfactoren van nu: een zoektocht naar een betere financiële situatie en een betere toekomst. Maar de immigratie van deze gelukszoekers bracht een anti-immigratie beweging met zich mee. Chinese mijnwerkes moesten harder werken tegen een lager loon en *'[l]ynchings, violence, and hateful discrimination beleaguered the Chinese worker especially during times of market contractions'* (Kil 2012:664). Er werd in 1882 een wet aangenomen, de 'Chinese Exclusion Act' (CEA), die meer dan tachtig jaar Chinese immigranten zo veel mogelijk heeft geweerd (Kil 2012:664, Yang 2010:13).

Terwijl deze wetten van kracht waren, werden Chinese immigranten tijdens hun immigratieproces vastgehouden op het *'Immigration Station'* Angel Island, voor de kust van San Francisco (Daniels 1997:4). In de Tweede Wereld Oorlog, toen China en Amerika bondgenoten werden, werd de wet opgeheven. Maar immigratie vanuit China kwam pas echt weer op gang toen alle andere discriminerende wetten tegen Chinezen in 1965 werden opgeheven (Kil 2012:663). Deze werden opgeheven na een opstand van Chinese immigranten, die vooral plaatsvond in de rechtszaal (Daniels 1997:7). De rechter bepaalde dat wettelijke discriminatie op basis van ras 'ondemocratisch' was en de wetten werden een voor een opgedoekt. Maar in het dagelijks leven was de discriminatie niet verdwenen. Zoals beschreven is de context waarin een migrant zich bevindt en de houding van het ontvangende land, belangrijk in de manier waarop immigranten hun persoonlijke etnische identiteit vormen.

Chinese migranten in de V.S. balanceren tussen aanpassing aan de nieuwe situatie en het behoud van hun oorspronkelijke etniciteit. Met name de tweede en derde generatie is bij geen enkele etnische groep volwaardig lid en wordt opgevoed ‘*in between cultures*’: ze krijgen van huis uit een bepaalde levensvisie mee, maar komen buitenshuis andere normen en waarden tegen, wat voor een etnisch spanningsveld zorgt (Eriksen 2002:137-138, Sung 1985). ‘*There is the pull towards the culture of the parents, the source of life and care, but there is also the pull towards the culture of peers, the source of friends and future spouse*’ (Serrie & Hsu 1985:140).

Volgens Serrie en Hsu is er iets dat ‘*the American way of life*’ kan worden genoemd (1985:141). Dit komt bijvoorbeeld naar voren op scholen. Leraren benadrukken en onderwijzen volgens de Amerikaanse normen en waarden een veronderstelde ‘Amerikaansheid’ (Phinney 2001:506, Serrie & Hsu 1985:141). Uit onderzoek naar kinderen van Chinese immigranten blijkt dat deze Amerikaanse levensstijl hen ook aantrekt. Wanneer goede banen zich aandienen trekken veel van deze kinderen weg uit de Chinatown waar ze opgegroeid zijn (Serrie & Hsu 1985:141).

Het spanningsveld tussen etniciteiten kan leiden tot het creëren van een gecombineerde etniciteit. De V.S. is een staat waar onder de bevolking veel verschillende etnische categorieën te zijn te vinden. Blank, zwart, Latijns-Amerikaans of Aziatisch, en deze categorieën zijn ook weer in categorieën op te splitsen. Hoe mensen zichzelf noemen kan veel zeggen over hoe zij zichzelf zien. Als iemand zich een Nederlander noemt, identificeert hij of zij zichzelf als een Nederlander. In de V.S. komt het veel voor dat immigranten hun oorspronkelijke etnische identiteit koppelen aan de Amerikaanse identiteit. Zo zijn er *Latin-Americans*, *Afro-Americans*, en ook *Chinese-Americans* (Rumbaut 1994 in Phinney 2001:497). Men kan niet spreken van ‘slechts’ een Amerikaan, maar van koppelteken Amerikanen. Deze koppelteken-categorisatie is onderdeel geworden van de Amerikaanse identiteit (Yanow 2003:191).

Over het algemeen kan men zeggen dat er verschillende groepen Chinese immigranten in de V.S. zijn: er zijn Chinezen die zich hebben gevestigd in de Chinatown en er zijn geleerden, professionals, studenten en stagiaires uit China die buiten de Chinatowns wonen (Hsu 1971:2). Deze groepen lopen in elkaar over, omdat tweede, derde en vierde generatie Chinezen vaak wegtrekken uit de Chinatowns als ze succesvoller worden. Echter blijven zij vaak wel betrokken en actief in de Chinatown door middel van verschillende instituties en projecten die in de Chinatown worden opgezet (Hsu 1971:2).

In de Chinatown van San Francisco zijn ontzettend veel projecten en organisaties voor mensen die zich identificeren met Chinese etniciteit: rondleidingen door de Chinatown door Amerikanen met een Chinese achtergrond²⁰, musea over geschiedenis van Chinese migranten²¹ en projecten voor kinderen en jongeren²². Door deze levendige en grote Chinese populatie in San Francisco is deze stad een interessant onderzoeksgebied om te onderzoeken of tweede en derde generatie Chinese migranten hier daadwerkelijk een etnische spagaat beleven, of dat zij een manier hebben gevonden om dit te overstijgen en heuse koppelteken Amerikanen zijn geworden.

²⁰ Chinatown Alleyway Tours: <https://chinatownalleywaytours.org/>

²¹ Chinese Historical Society of America Museum: http://www.chsa.org/about_chsa/

²² Chinatown San Francisco: <http://www.sanfranciscochinatown.com/about/index.html>

3. Ervaren etnische verschillen

Verschillen tussen Chinese en Amerikaanse *way of life* volgens informanten

Op uitnodiging van Larkin Yuan²³ lopen wij op een zondagochtend onder de bomen op een van de kleine paadjes van het grote, zonnige Golden Gate park. Op een pleintje zijn paren aan het swingen op bigband muziek. Larkin is één van de swingdansers, ook het middelbare echtpaar Eddy en Ellis Liu zijn hier regelmatig te vinden. Nadat wij een korte dans hebben gewaagd komt Larkin bij ons staan. Om onszelf te verontschuldigen voor het stuntelige dansen verklaren we maar dat Nederlanders niet zo los (in de heupen) zijn. Larkin vertelt dat Chinese mensen ook niet van nature swingend door het leven gaan, maar dat ze deze typisch Amerikaanse dans op een vrije zondag wel erg leuk vindt.

Vrijwel alle Chinese immigranten in San Francisco ervaren in meer of mindere mate een spanningsveld tussen Chinese en Amerikaanse etniciteit. Hierdoor zijn zij constant op zoek naar een balans binnen hun persoonlijke etnische identiteit. Deze identiteit wordt deels bepaald door externe factoren zoals persoonlijke relaties, media en historie, die samen een ‘*structure*’ vormen (Van der Berghe 1987:18,19; Eriksen 2002:55,56), zoals de Amerikaanse samenleving. Daarnaast is een individu bij de vorming van persoonlijke etniciteit zelf bewust bezig met het toeschrijven van etnische eigenschappen, wat ‘*agency*’ wordt genoemd (Barth 1969:14). In het theoretisch kader is besproken dat deze externe structuren en *agency* als het ware constant met elkaar in een dans verwickeld zijn.

In het bovenstaande vignet schrijft Larkin een ‘typische’ eigenschap toe aan Chinese mensen, in dit geval zegt zij dat Chinezen niet vaak dansen. Dit geeft weer dat Chinese immigranten verschillen waarnemen en ervaren tussen Chinese en Amerikaanse etniciteit. In gesprekken en interviews leggen Chinese immigranten in San Francisco aan de hand van verschillen tussen Chinese en Amerikaanse cultuur het etnische spanningsveld uit waarin zij dagelijks leven²⁴. In dit hoofdstuk geven we deze ‘typische’ verschillen²⁵ weer zodat we in latere hoofdstukken dieper in kunnen gaan op wanneer dit spanningsveld wordt ervaren en welke factoren meespelen, om zo tot een antwoord te komen op de vraag hoe Chinese immigranten in San Francisco hiermee om gaan.

²³ Alle namen zijn in deze thesis gefingeerd om anonimiteit van onze informanten te garanderen.

²⁴ De twee culturen liggen onder andere ten grondslag aan deze verschillende etniciteiten, daarom zijn deze culturele verschillen van belang in het identificeren van het etnische spanningsveld.

²⁵ Deze ‘typische’ verschillen zijn dus aangedragen als ervaren verschillen door onze informanten in gesprekken en interviews.

Het belang van familie wordt door vrijwel alle informanten als eerste genoemd als een verschil tussen Chinese en Amerikaanse *way of life*. Larkin Yuan woont al 22 jaar in de V.S. en zegt over Chinese etniciteit: *'Another typical thing is family as a unit.'* Montgomery en Pine Lin, zwager en zus van onze gastouders Geary en Liliha Yang, vertellen in een gesprek na het Chinees Nieuwjaarsdiner met de gastfamilie: *'Family gathering is a frequently thing, and very important in Chinese families.'* Geary Yang beaamt: *'For Chinese people family is really important.'* Volgens onze informanten staat de familie-eenheid centraal in de Chinese cultuur. Als wij vroegen welke Chinese eigenschap voor hen persoonlijke belangrijk is, is het antwoord meestal onmiddellijk: *'family first'*. Familie is de plek waar Chinese etniciteit het meest wordt overgedragen, en daarom ook erg aanwezig is. Hierin is een soort wisselwerking herkenbaar: men vindt door de Chinese etniciteit de familie zo belangrijk, maar die familie wakkert het gevoel van Chinese etniciteit aan. Zo houdt dit elkaar in stand. Tegelijk leeft men als familie ook in een Amerikaanse samenleving. Dit brengt voor Chinese immigranten in San Francisco spanningen met zich mee. Vooral tweede en derde generatie migranten worden opgevoed tussen twee culturen in en zullen keuzes moeten maken in wat ze wel in niet willen overnemen (Eriksen 2002:137,138). Dit kan binnen de familie tussen verschillende generaties het spanningsveld extra voelbaar maken.

Naast de familiegemeenschap is de grotere gemeenschap belangrijk in Chinese etniciteit. Dit noemen onze informanten een *'sense of community'*, wat wij gemeenschapszin noemen. Clay Tang, een jongvolwassen tweede generatie Chinese immigrant, geeft als voorbeeld dat wanneer hij met vrienden samen is, zij verschillende gerechten bestellen en onderling verdelen. *'That is something, I think it emphasizes culture. It's the whole community versus being individual.'* Want volgens hem geldt in de Amerikaanse samenleving: *'Anything you do, you do it for yourself'*. Het belang dat volgens Clay wordt gehecht aan beide vormen van gemeenschap, duidt er volgens ons op dat het belang van een gemeenschap groter is dan het individuele belang in de Chinese cultuur²⁶. Dit verschil tussen individueel belang en gemeenschapszin leidt tot een spanningsveld, omdat de prioriteiten binnen de Chinese etniciteit en de Amerikaanse samenleving volgens onze respondenten ergens anders liggen. Latere generatie Chinese immigranten worden hiermee vaak geconfronteerd bij het maken van hun keuzes: kies ik voor mezelf of doe ik het 'verantwoordelijke' voor het grotere goed?

²⁶ Onze informanten doelen hierbij niet op de Chinese of Amerikaanse gemeenschap op zich, maar op gemeenschapszin in het algemeen.

Er zijn nog drie grote verschillen waardoor een spanningsveld ervaren wordt tussen Chinese en Amerikaanse *way of life*. Informanten vertellen dat in de Chinese cultuur wordt benadrukt dat men zich op de achtergrond moet houden en zich bescheiden op moet stellen. Ana Gui, eerste generatie en Chinese dokter die 32 jaar in de V.S. woont, zegt: *'I don't bring harm to them, I don't fight anybody'*. Latere generaties hebben echter moeite met deze mentaliteit. Clay Tang vertelt: *'I can't be like that. I like to speak up, when I see something that I don't like I say it'*. Deze uitgesprokenheid wordt door informanten toegeschreven aan de Amerikaanse cultuur en zorgt voor hen voor een spanningsveld als zij hun persoonlijke etniciteit vormen.

Ten tweede is 'hard werken' is een waarde die wordt toegeschreven aan de Chinese etniciteit, terwijl Amerikanen minder plichtmatig zouden zijn. Eddy en Ellis Liu, eerste en tweede generatie echtpaar, antwoorden op de vraag wat het grootste verschil is tussen Amerikaanse en Chinese *way of life*: *'The Americans have more fun. Chinese culture is about duty, working hard and focus on the future and studies.'* In de Amerikaanse samenleving staat hard werken echter ook hoog in het vaandel. Men bewijst zich door (persoonlijk) behaalde resultaten²⁷. Pine Lin zegt dat - als Chinese immigrant in de Amerikaanse samenleving - hard werken de manier is om jezelf te bewijzen. Chinese immigranten moeten hard werken om hun dromen te verwezenlijken en een stabiel leven op te bouwen. Hierbij moeten zij ook sparen, terwijl geld uitgeven ingebakken zit in de Amerikaanse etniciteit: *'American, the typical ones, they use credit card a lot'* (Ana Gui). Volgens de eerste generatie zou men moeten sparen voor de toekomst, maar geld uitgeven is aantrekkelijk voor de latere generaties. Dit komt overeen met wat is zoals Serrie en Hsu (1985:140,141) aangeven: de Amerikaanse levensstijl trekt tweede en derde generatie Chinese immigranten aan. Leidt dit ertoe dat latere generaties Chinese immigranten zich bij het vormen van hun eigen etnische identiteit afvragen waar zij in dit spanningsveld tussen uitgeven en sparen staan²⁸.

Ten slotte zorgen de verschillen tussen de Chinese en Amerikaanse taal voor spanningen. Waar bij de voorgaande verschillen niet echt op een andere manier tot uiting kwamen in het dagelijks leven binnenshuis en buitenshuis, is dat bij taalverschillen wel het geval. Binnenshuis zorgen deze taalverschillen ervoor dat communicatie tussen generaties niet vlekkeloos verloopt. Buitenshuis wordt deze spanning vooral ervaren door eerste generatie

²⁷ Hierbij is een link te zien naar het verschil tussen individualisme en gemeenschapszin: in Amerika staan persoonlijk behaalde resultaten voorop in het krijgen van persoonlijk respect. In de Chinese gemeenschap werkt men met name voor de hele familie, en hangt respect dus ook af van de familie.

²⁸ Ook dit hangt samen met de gemeenschap versus het individu: houd je je geld liever voor je zelf (dit wordt Amerikaans beschouwd) of stel je het beschikbaar voor je familie (dit zou Chinees zijn)? Dit wordt besproken in hoofdstuk 2.

Chinese immigranten²⁹, want tweede en derde generatie immigranten leren de Engelse taal op school. Maar de spanning is daarom bij deze latere generaties niet weg. Vaak zijn er Amerikaanse mensen die denken dat iemand met een Chinees uiterlijk niet goed Engels spreekt. Dit stereotype is frustrerend voor latere generatie Chinese immigranten, omdat zij het gevoel hebben dat ze zo buiten de Amerikaanse samenleving worden gesloten³⁰. Deze negatieve houding van het ontvangende land tegenover de immigrant kan volgens Lien et al. (2003:470) zorgen voor vervreemding van Chinese immigranten met de Amerikaanse samenleving. Aan de andere kant kunnen Chinese immigranten als antwoord de Chinese taal verwerpen, en zich richten op de Engelse taal (Phinney 2001:494). In dit geval is er sprake van assimilatie. Dit zijn de twee extreme kanten die een immigrant op kan gaan, maar wij zien dat tweede en derde generatie vaak ergens tussenin zitten. Ze willen graag hun Chinese taal behouden, maar doen dit in praktijk vaak in beperkte mate, en de Engelse taal is dominant in hun dagelijks leven³¹. Dit komt overeen met Berry's (1997:7) voorspelling dat de immigrant zich vooral aanpast aan de samenleving van het ontvangende land.

Wanneer men die spanningen ervaart, welke factoren binnenshuis en buitenshuis meespelen en hoe men met dit spanningsveld omgaat, wordt in de volgende empirische hoofdstukken behandeld.

²⁹ Dit zou ook een reden zijn voor eerdere generatie Chinese immigranten om in de Chinatown te blijven wonen, zo vermijden ze de spanningen die taalverschillen met zich meebrengen. Hierover meer in hoofdstuk 3.

³⁰ Over dit stereotype wordt in hoofdstuk 3 meer verteld.

³¹ Dit zal verder uitvoerig worden besproken in het tweede empirische hoofdstuk 'naamloos'

4. De *balancing act* binnenshuis

Verschillende velden met een etnisch spanningsveld

We zitten in een café corner, in één van de vele hippe buurten van San Francisco. Wanneer je naar buiten kijkt heb je uitzicht over een aantal highways die naar Down Town San Francisco leiden. Het is vroeg in de avond, een uurtje of 7. Vandaag hebben we hier afgesproken met Allyne Hua en onder het genot van een kop versgemalen bonen koffie en een mok groene thee, maten à la Amerika (dus heel groot) zijn we met haar aan het praten over haar Chinese achtergrond en Amerikaan-zijn. Ze is 27 jaar en doet onderzoek naar kanker. Net als alle informanten is ze heel open over haar leven en haar familie. *‘What my parents really stress on³² their children is: ‘are you in a relationship? When will you marry? When will you get children?’ ...It’s like the typical how life should go: academics, jobs, boyfriend and then when you’re financially(?) stable you will have children. That’s the traditional way to do it, but I think there is some Chineseness lost between the generations.’*

Wat Allyne hier zegt over *‘some Chineseness lost between generations’* is interessant wanneer men naar het familieleven van Chinese migranten in San Francisco kijkt. Eriksen (2009:137-138) noemt dit erosie van de etnische identiteit. Dit kan leiden tot spanningen tussen deze acculturatie en de etnische identiteit van de ouders. Allyne, en met haar veel informanten die we hebben gesproken, ervaart op bepaalde gebieden deze spanning tussen aanpassing aan de Verenigde Staten. Het doel van dit hoofdstuk is om te laten zien wanneer dit spanningsveld zich voordoet in het leven binnenshuis en welke factoren dit spanningsveld beïnvloeden. In het bovenstaand vignet wordt een drietal velden genoemd waarin Allyne een spanningsveld ervaart en deze velden zijn in veel interviews naar voren gekomen: Ten eerste brengen de verschillen tussen ouders en kinderen spanningen met zich mee in het vormen van de persoonlijke etniciteit. Ten tweede komt de opvoeding aan bod: hoe men is opgevoed en op welke manier men dit zelf zou aanpakken beïnvloedt de manier waarop men de etnische identiteit vormgeeft en die van hun kinderen. Tenslotte wil ik ingaan op partner keuze en het aangaan van relaties. Ook dit brengt spanningen mee binnen de familie omdat ouders hier andere ideeën over kunnen hebben, maar ook omdat de partnerkeuze belangrijk is met betrekking tot de vraag hoe men in de relatie omgaat met een andere etnische achtergrond.

³² Vertaling: nadrukleggen op

Eerst zal ik deze drie velden gaan bespreken, in het tweede deel van het hoofdstuk zal ik ingaan op de factoren die deze velden beïnvloeden.

Relatie met ouders en ouderen

‘...We take care of the elderly, the family and things like that. The problem with that is.... it conflicts with western ways of growing up. ...Perfect example is, when your parents are old you would send them to a nursing home or a senior center or whatever. But in the Chinese culture you’re not taught that. The culture teaches you, when your parents are old, it’s your turn to take care of them, right!’ (Clay Tang)

Clay Tang is een tweede generatie Chinese migrant, werkt bij de Chinese Historical Society of America (CHSA) en is rond de 30. Hij kaart in het bovenstaand citaat een interessant spanningsveld aan, namelijk de Chinese cultuur die respect, gehoorzaamheid en zorgzaamheid leert voor je ouders en waar familie centraal staat. Daar tegenover staat volgens hem de Amerikaanse samenleving waar het ‘gaan van je eigen weg’ en individualisme een karakteristiek van de vrijheid is waarmee de Amerikaanse samenleving wordt geassocieerd. Men moet kunnen doen en bereiken wat men wil. Dit komt overeen met wat in de context is beschreven, namelijk dat aan de ene kant de tweede en derde generatie wordt aangetrokken tot de cultuur van de ouders, maar aan de andere kant juist deze generaties veel in aanraking komen met de ‘*American way of life*’ en trekt de Amerikaanse levensstijl hen ook aan (Serrie & Hsu 1985:141).

Deze tegenstelling komt ook naar voren in het verhaal van Fillmore Lee. Hij vertelt dat voor zijn vader gehoorzaamheid aan de ouders een soort religie is. Dit contrasteert voor hem met wat hij in de Amerikaanse cultuur heeft geleerd, namelijk: *‘that you always want to challenge authority and norms. Always ask yourself why do I have to do it this way or that way?’*. Hij vertelt dat het hem in zijn leven buiten de familie wel heeft geholpen, maar dat je dit binnen de familie niet wilt doen: *‘...you don’t want to challenge your grandmother or parents.’* Hier ontstaat voor onze informanten een spanningsveld tussen twee etniciteiten: wanneer zet je jezelf op de eerste plaats en wanneer je ouders. Tweede en derde generatie migranten zullen constant moeten balanceren tussen de ‘Amerikaanse manier van leven’ en de Chinese etniciteit van de ouders.

Allyne Hua geeft ons een voorbeeld hoe ze met de verschillende opvattingen van haar ouders en zichzelf omgaat. Ze vertelt mij dat haar ouders graag hadden gezien dat ze voldeed

aan het stereotype hard lerend, binnen zittend Chinese meisje en dat dit vroeger spanning in hun relatie met zich mee bracht, omdat ze zich hiertegen verzette. Haar ouders hadden en hebben nog steeds bepaalde verwachtingen van haar. *‘Two and a half years ago I moved out the house and I think my parents weren’t expecting that because my brother is now 32 years old and he still lives there. It was hard for them, for them it felt like I was cutting all ties, when really I only moved 10 minutes away.’* Ze gaat wel op zichzelf wonen maar probeert tegelijk rekening te houden met de gevoelens van haar ouders. Dit is typerend, de meeste tweede en derde generatie Chinese migranten die wij hebben gesproken wisten heel goed wat ze wilden in het leven en waar ze stonden en wat ze wilden bereiken. Dit sluit aan bij de opvatting van Barth (1969:14), die zegt dat leden van een etnische groep zelf agency hebben, en dus zelf bepalen wanneer een persoon wel of niet bij een etnische groep hoort. Tegelijk vindt men familie en ouders het belangrijkste, en laten ze dat niet los. Hierdoor hebben ouders, als externe factor, invloed op hoe de persoonlijke etnische identiteit van hun kinderen zich vormt (Berghe 1987:18-19,35, Eriksen 2002:55,56): *‘The way you feel really depends on who raised you.’ Eddy Liu.*

Doordat etniciteit een dynamisch construct is (Van den Berghe 1987:17), is het mogelijk dat personen hun persoonlijke etnische identiteit aanpassen aan de situatie (Baumann 1999:83,84,123). In de relatie en omgang met de ouders zie ik dat de meeste informanten neigen zich in hun persoonlijke etniciteit zich meer Chinees te gedragen. Dit komt deels voort uit henzelf (agency), omdat ze de familiewaarden mooi vinden, uit respect voor hun ouders en om conflict met hun ouders te voorkomen. Aan de andere kant worden tweede en derde generatie migranten ook beïnvloed door hun ouders als externe structuur. Over deze beïnvloeding van de ouders over de kinderen volgt meer in het volgende stuk.

Opvoeding tussen twee etniciteiten

Uncle Scott zit weer eens op de bank bij ons thuis³³ en Flash Yang liep rond in de keuken om een sandwich voor ons te maken. Geheel spontaan begint uncle Scott te praten over *‘I love you’* zeggen tegen je kinderen. Volgens hem doen eerste generatie Chinese immigranten dat niet en past het niet bij de Chinese cultuur. Amerikanen staan daar tegenover, zij doen dit namelijk veel meer; *‘hugging and kissing al the time’*. Hij denkt dat het wel aardig is, wel goed om te doen. Flash roept vanuit de keuken dat hij wel *‘I love you’* tegen zijn kinderen

³³ Uncle Scott is Chinees-Amerikaans en een vriend van de gastfamilie waar Corianne en ik verbleven. Hij kwam bijna elke dag langs.

zegt; *'I don't want to hear it when it is too late, when I am on my death bed. It is good to express your feelings'*.

Binnenshuis kan in de opvoeding, het verschil tussen de Amerikaanse samenleving en de Chinese etniciteit, tot spanningen leiden. Op bepaalde gebieden wordt er, door tweede en derde generatie Chinese immigranten, over het algemeen gekozen voor een meer 'Amerikaanse manier van opvoeden'. Het gebied van liefde uiten en overdragen op je kinderen, zoals ook in het vignet naar voren kwam is daar één van. Mariposa Chen, een tweede generatie migrant en jonge moeder, zegt over Chinese mensen: *'Chinese people are not known for being very physically affectionate.'* Echter geeft zij en vele andere tweede en derde generatie migranten aan dat zij dit in de opvoeding van hun kinderen anders aanpakken. Sacramento Tan is een moeder van twee kinderen. Ze woont in het huis van haar grootmoeder en werkt in het Cameron House waar Chinese migranten kinderen onder andere worden geholpen met hun leerachterstand. Zij vertelt dat er wel degelijk een verschil is in hoe zij is opgevoed en hoe ze nu haar kinderen opvoedt, ze vindt het belangrijk liefde over te brengen. *'My relationship with my children is different, the way I try to nurture them.'*

Voor de hedendaagse tweede en derde generatie Chinese ouders die wij hebben gesproken is er meer ruimte voor openheid en liefde. Zelf geven ze vaak aan veel strikter te zijn opgevoed door hun ouders. Allyne Hua, die ook in het begin vignette van het hoofdstuk sprak, vertelt hierover: *'My dad is very stern, very strict, and he doesn't show much emotion. I was raised strictly.'* Zoals in het vorige stuk besproken heeft dit voor de ouders en grootouders wel voor spanningen gezorgd. Toch ervaren de ouders die ik heb gesproken niet echt een spanning met hun kinderen. Dit kan volgens mij komen omdat hun kinderen nog erg jong zijn. Wel geeft men aan dat er een spanning ontstaat in hoe ze de erfenis van hun ouders overbrengen.

Ondanks de wellicht andere opvoedingsstijl is er geen sprake van volledige assimilatie (Van den Berghe 1987:257-258) aan een 'Amerikaanse manier van opvoeden'. Opvoeding wordt door de informanten gebruikt als de plek waar Chinese cultuur op de volgende generatie kan worden overgedragen. Op de vraag aan Fillmore Lee wat hij zijn kinderen ooit zou willen meegeven, zei hij: *'Everything I can'*. Ook Allyne beaamt dit: *'I like them to know the heritage my parents passed on to me'*. Taal en verschillende tradities en karakteristieken vinden hun weg door de generaties heen, waarbij sommige meer verloren gaan dan anderen. Hierin zijn ouders de externe structuur (Van der Berghe 1987:18-19,35) bij de vorming van de

persoonlijke etniciteit van hun kind. Zij beïnvloeden hoeveel een kind mee krijgt van de Chinese etniciteit.

Echter kwam uit gesprekken en interviews naar voren dat met name de tweede en derde generatie tussen de twee etniciteiten in zweeft en daardoor ook niet meer alle Chinese gebruiken van de ouders begrijpt. Mariposa zegt hierover dat ze vergeleken met haar ouders heel erg Amerikaans is en haar ouders haar ook als heel erg Amerikaans zien, maar wanneer ze haar familie beschrijft aan mensen buiten de familie voelt ze zich juist weer heel Chinees. De meeste informanten geven aan dat ze die Chineesheid die ze zelf ervaren wel over willen dragen, maar dat ze daarin steeds keuzes moeten maken in hoeverre men vasthoudt aan de traditie van de ouders en in hoeverre men wil meegaan in de gewoontes van opvoeding van de Amerikaanse samenleving. Dit sluit aan bij de opvatting van Eriksen (2002:137-138), die stelt dat met name tweede en derde generatie migranten zich in een etnische spagaat zullen bevinden. Een immigrant balanceert tussen het behouden van etnisch erfgoed en aanpassen aan het gastland (Phinney 2001:495).

In de opvoeding komt die spagaat naar voren in de balans die een ouder zoekt in de opvoeding van zijn of haar kind. Ouders zien zich in de opvoeding van hun kind gesteld voor de vraag hoe ze hun kind iets van hun Chinese erfenis kunnen meegeven op een manier die ook bij hun Amerikaanse levensstijl past.

Daten en partnerkeuze

‘You want to find someone in the middle, that is difficult’. (Larkin Yuan)

Larkin Yuan, een vrouw van ongeveer 30, heeft het in het bovenstaande citaat over partnerkeuze. Voor haar als Chinees- Amerikaanse is het belangrijk dat ze iemand vindt die haar begrijpt, die snapt waar ze vandaan komt en zich kan relateren aan het hebben van meerdere etniciteiten. Je zou kunnen zeggen dat zij zoekt naar iemand die is zoals zij, naar mensen die tot dezelfde etnische groep behoren. In de theorie wordt dit besproken als een soort verwantschap die men ervaart, men beschouwt mensen als ‘onze mensen’ (Van der Berghe 1987:25). Waarneming leert ons dat zij niet de enige is. Van alle mensen die we hebben gesproken en bij wie we hebben geleefd, heeft het overgrote gedeelte een partner die ook Chinees-Amerikaan is. Voor veel Chinese migranten in San Francisco leidt partnerkeuze in de richting van iemand met dezelfde achtergrond. Er zijn drie aspecten die hiertoe leiden: de eerste is dat men het zelf belangrijk vindt om iemand te vinden met dezelfde achtergrond,

zodat er beter begrip voor elkaar is. Ten tweede vinden ouders, die vaak eerste generatie migranten zijn, het heel belangrijk dat hun kinderen een partner kiezen met dezelfde achtergrond en tot slot speelt ook de omgeving waarin men leeft een rol. In het kiezen van een partner kunnen met name de eerste en de tweede reden tot spanningen leiden.

In het vormen van de persoonlijke etniciteit is daten en partnerkeuze in zekere zin *self-ascribed* voor de meeste informanten die we hebben gesproken. Men gaf aan dat bij daten en partner keuze zij zelf het belangrijk vinden dat een eventuele partner voldoet aan dezelfde etnische eigenschappen omdat men dan beter begrijpt waar men vandaan komt. Taylor Kuang geeft een voorbeeld hoe we deze ‘zelfde etnische eigenschappen’ moeten interpreteren: *‘To my parents it didn’t matter. But to me it does matter. I need him to understand my heritage, so we connect on that level. He doesn’t have to be Chinese, but he needs to understand how it is to have a Chinese heritage while I’m American.’* Ze vertelde in het gesprek dat Chinees voor haar geen pre was maar twee etniciteiten wel. Met etnische eigenschappen duidt ze op het hebben van twee etniciteiten. Hierbij beschouwt ze dus ‘onze mensen’ (Van der Berghe 1987:25) iemand die ook twee etniciteiten bij zich draagt, en wordt dit een eigenschap die haar soort mensen zou karakteriseren.

Vrijwel alle informanten geven aan dat Taylor Kuang hier een punt aansnijdt dat erg belangrijk is. Een partner hoeft niet perse Chinees- Amerikaans te zijn, maar het helpt wel enorm in het begrijpen van elkaar, anders zullen er volgens informanten altijd situaties zijn waar het gaat botsen. Larkin Yuan geeft een voorbeeld uit haar eigen ervaringen hoe verschil in cultuur kan botsen: *‘I dated white guys, after a while you start to notice some differences in values. I wrote a 3000 dollar check for my sister, she’s family, that’s what we do, no big deal. I know she will pay me back in the future, but she needs some now. My friend and friends, they thought it was weird. They don’t see it as an important thing. They just lent from the bank.’*

Echter, zoals in de theorie besproken, is etniciteit nooit volledig *‘self-ascribed’*, en dat geldt ook voor daten en partnerkeuze. Naast dat men het zelf belangrijk kan vinden wat voor een partner men heeft, zijn er ook externe structuren die van invloed zijn. Ouders kunnen namelijk wel degelijk voorkeur hebben voor het trouwen met iemand van Chinese achtergrond. Uncle Scott vindt het belangrijk dat zijn kinderen door middel van trouwen hun Chinese achtergrond en etniciteit behouden. *‘I would, I would like to see my kid stay kind of Chinese looking....I would prefer them, to have the culture you know. To try to carry the culture, even though they probably wouldn’t, they’re too Americanized.’* Marina Xu is tweede / derde generatie migrant en één van de weinigen participanten die wel getrouwd is met een

man van niet-Chinese achtergrond. Dit bracht de nodige spanningen met zich mee tussen haar en haar ouders. *'They didn't want me to marry someone that was non-Chinese, that's like the biggest thing. So that was difficult for them, to accept us.'* Omdat we al hebben besproken dat ouders een belangrijke positie innemen voor de meeste informanten, lijkt dat de voorkeur van de ouders bewust of onbewust zal meespelen in de overwegingen omtrent partnerkeuze.

Een andere externe factor bij partnerkeuze die meespeelt is de omgeving waarin men woont. San Francisco heeft een grote Aziatische gemeenschap en doordat men zich vaak in een Chinees/Aziatische omgeving bevindt, is het ook min of meer vanzelfsprekend dat men een Chinese partner heeft. Pine Lin: *'It didn't cross my mind... my environment was Asian, the people I hang out with were also Asian. So even though America is a melting pot, you hang out with the people who are the same. I don't do it consciously, but it just happens.'* Dit sluit aan bij de theorie van Van der Berghe dat men vaak onbewust wordt ingedeeld in een bepaalde etnische groep (1987:18-19,35). Over de invloed van San Francisco als omgeving zal meer volgen in hoofdstuk 5.

Factoren die het ervaren van een spanningsveld beïnvloeden

In dit tweede hoofdstuk zal ik ingaan op een aantal factoren die, binnen de al eerder besproken velden, het etnisch spanningsveld binnenshuis beïnvloeden. Met deze factoren komen keuzes voorbij die informanten moeten maken in het balanceren tussen de Chinese etniciteit en de Amerikaanse manier leven. Informanten hebben veel verschillende factoren genoemd. Ik heb hier een aantal uitgehaald die vaak naar voren kwamen en waarin duidelijk wordt hoe tweede en derde generatie Chinese immigranten in San Francisco keuzes moeten maken die het spanningsveld beïnvloeden, en hoe die keuzes hun persoonlijke etnische identiteit vorm geeft.

Eerst zal ik ingaan op enkele tradities en hoe die wel, niet of gedeeltelijk worden behouden. Het Chinese Nieuwjaar en de bijbehorende parade (zoals beschreven in de inleiding) is daar een voorbeeld van, en zo waren er volgens onze informanten nog veel meer. Ik heb er voor gekozen twee eruit te lichten, namelijk: huwelijk en bijgeloof. Hierna wordt de invloed van taal als factor besproken. Tenslotte wil ik ingaan op één van de door informanten genoemde karakteristieken van de Chinese etniciteit, namelijk de omgang met geld. Daarin zal ik ingaan op hoe dit het spanningsveld met de ouders kan beïnvloeden, en wat dit betekent voor de persoonlijke etnische identiteit.

Behoud van tradities

Huwelijk

Een jong stel komt vanavond bij ons thuis. Onze gastmoeder Liliha Yang regelt namelijk de bloemen voor hun bruiloft en helpt hen meteen in het maken van alle keuzes die er bij een bruiloft komen kijken. Ik mocht er bij komen zitten en vroeg hen of zij van plan waren bepaalde Chinese elementen terug te laten komen in hun bruiloft. Ze vertelden mij dat hun trouwerij een soort combinatie zou worden tussen Chinese gebruiken en Amerikaanse gewoonten. Ze houden een ‘*tea ceremony*’ en ook het eten zal Chinees zijn. Hoewel ze over dit laatste lachend zeiden dat dat ook met budget te maken had. Ze legden mij uit dat de ‘*tea ceremony*’ een traditioneel Chinees gebruik is waarbij de bruid thee inschenkt voor de familie van de bruidegom, met name de ouders en ouderen in de familie. De man koopt ondertussen als het ware de familie van de vrouw om. Hij haalt de ouderen uit haar familie over de dochter weg te geven en te laten trouwen door wat geld te geven. Volgens Chinese traditie hoort de vrouw na het trouwen geheel tot de familie van haar man. Liliha Yang vertelde mij daarna dat haar bruiloft ook een mix was. Lachend vertelt ze dat Flash haar familie een varken moest sturen, hoewel ze niet meer precies wist waarom dat zo was. Ook had ze voor haar bruiloft zowel een witte jurk als een Chinese long dress.

In de familie worden vaak verschillende tradities uit de Chinese cultuur gehandhaafd, omdat men het belangrijk vindt dat de culturele erfenis wordt voortgezet en omdat het een deel van hen is wat bij hen hoort. Aan de andere kant zijn er ook veel situaties waarin men handelt naar ‘*the American way of life*’. Dit maakt traditie tot een factor binnen de verschillende familievelen die beïnvloedt in hoeverre men een spanningsveld ervaart. In het vignet kwam al een voorbeeld naar voren; naast deze zal ik ook een paar andere voorbeelden noemen die veel informanten ons vertelden.

Wanneer wij met informanten aan het praten waren over het huwelijk, kwam voornamelijk naar voren hoe mensen een combinatie willen maken van traditionele gebruiken, zoals de tea ceremonie en Chinees eten. Dit wordt vaak in één zin genoemd met het respecteren van en rekening houden met de voorkeur van ouders en grootouders die traditionele gebruiken in een huwelijk op prijs stellen. Maar ook wil men graag zijn of haar keuzes kunnen maken. Taylor Kuang bevestigt dit in haar verhaal over een nicht die wilde trouwen en de tea ceremonie dubbel wilde houden: niet alleen zij zou thee schenken voor haar nieuwe schoonfamilie maar ook haar man, om zo gelijkheid tussen man en vrouw te

illustreeren *'She really believed in the equality, but she also understood that the tradition was very important for my grandmother. Finally she could do it the way she wanted, because my grandmother admitted that the traditional habits might have changed over time.'* Taylor kiest er dus voor, net als de meeste informanten, om traditionele gebruiken in het huwelijk te mixen met een Amerikaanse waarde, gelijkheid van man en vrouw. Op deze manier kan zij een stuk van het Chinese etnische identiteit behouden zonder dat haar eigen opvatting over gelijkheid in het geding kwam.

Tweede en derde generatie immigranten worden opgevoed met veelal de Chinese cultuur, waaronder verschillende tradities. Het huwelijk is daar een voorbeeld van. Binnen deze tradities die ze van de ouders meekrijgen proberen zij ook hun eigen weg te vinden. Dit komt naar voren doordat sommige tradities bewust worden veranderd omdat het enerzijds handig is en anderzijds meer past bij de Amerikaanse levensstijl. Sacramento Tan geeft hier een letterlijk voorbeeld van. Zij vertelt dat traditioneel in de Chinese cultuur de eerste maand van de baby wordt gevierd, omdat vroeger de baby's niet erg oud werden. Dit gebruik is bewaard gebleven. Echter viert men het niet meer in de eerste maand, omdat vaders en moeders dan volgens Sacramento nog erg moe zijn.

De tradities van de informanten zijn net als de informanten zelf een mix geworden tussen de Chinese en de Amerikaanse manier van leven. Dit sluit aan bij één van de dynamische eigenschappen van etniciteit zoals besproken in het theoretisch kader (Baumann 1999:59, Roosens 1989:17, Van den Berghe 1987:18), namelijk: Individuen kunnen ervoor kiezen om hun etniciteit te veranderen als zij daar baat bij denken te hebben. In dit geval veranderen ze niet geheel van etniciteit maar passen zij hun persoonlijke etniciteit wel zo aan, zodat het bij hun eigen levensstijl past. Men is constant aan het mixen om de balans te vinden of te behouden tussen de verschillende etniciteiten.

Bijgeloof

'It's a funny story how my brother and his wife got married. So my brothers' fiancé and my brother got hitched. They went to Vegas and got married, because, there is a reason! They set the marriage day for May, but the feng shui (handbook for goodluck) came out after they set the date and it was a badluck day now. My brother did not really cared about it but the father of his fiancé said they could not marry on that day. So they got hitched, they did a very quick and small wedding. Nobody really knows about it and then in May we are going to have the big party.' (Fillmore Lee)

Door onze informanten wordt bijgeloof getypeerd als typische traditionele Chinese cultuur. De ‘lunar calender’ is hierbij belangrijk. Dit is een kalender voor het hele jaar waarop staat aangegeven welke dagen goodluck zijn en wat de slechtere dagen zijn. Bij gelegenheden als een huwelijk wordt er vooral rekening mee gehouden dat vaak de ouderen niet willen dat zoiets wordt gevierd op een slechte dag. Vaak is het de eerste generatie in de familie die nog steeds erg bijgelovig is en vast houdt aan ‘badluck’ en ‘goodluck’ rituelen. De tweede en derde generatie vindt die bijgelovigheid niet meer van deze tijd. Dit kwam ook naar voren in het verhaal van Taylor Kuang die aangaf dat ze haar grootmoeder, samen met meerdere eerste generatie Chinese migranten, nog erg bijgelovig vindt: *‘My grandma is also still really superstitious. For example we are not allowed to drive a black car, because this is related to death. We as grandkids have to respect the traditions and so, but also we want to do it the way we want.’*

Etniciteit als dynamisch construct past zich aan door de tijd heen, omdat eigenschappen die worden toegeschreven aan een etnische groep in de loop der tijd kunnen veranderen (Eriksen 2002:38, Roosens 1989:12). Over bijgeloof geven vrijwel alle informanten aan dat het niet meer van deze tijd is. Toch zijn er nog wel bepaalde gebruiken die niet helemaal verloren zijn gegaan, misschien bewust misschien onbewust of wellicht uit gewoonte, in ieder geval zijn ze er. Chinees nieuwjaar duurt twee weken en aan het begin van die twee weken viel het mij op dat bij ons in huis overal kleine torentjes van sinaasappels lagen. Er omheen lagen veel kleine zoete snoepjes. Liliha Yang waarschuwde ons met een lach maar tegelijk erg serieus dat, dat we zowel de sinasappels als de snoepjes niet mochten opeten. Terwijl ze de hele dag druk in de weer was dit soort dingen te maken vertelde ze mij dat ze dit deed voor geluk voor het nieuwe jaar. De sinaasappels en de zoette snoepjes symboliseerden geluk en elk jaar deed ze dit weer. Ook worden er overal rond deze tijd nog rode envelopjes uitgedeeld.³⁴

De hang naar bijgeloof is voor de tweede en derde generatie veranderd. Voor de simpelere dingen zoals de envelopjes en de sinasappels is wel ruimte. De meer extremere kant van het bijgeloof zoals de ouders het kennen, wordt door de tweede en derde generatie vaak niet meer nageleefd, behalve wanneer ouders hier op staan. Larkin Yuan: *‘My parents told me, don’t wash your hair the day of new year, and two days after. I’m like: you stink!’*

³⁴ Rode envelopjes zijn voor mensen die nog niet getrouwd zijn. In dit envelopje zit wat geld en het wordt gegeven om geluk in de liefde te bevorderen. Wanneer je dit niet doet brengt het jezelf ook ongeluk.

Chinese Taal

'I can understand some Cantonese, and I can speak a little but that's because I took two semesters of conversational Cantonese. I'm able to communicate with my family and that was so wonderful.' (Marina Xu)

Een andere factor die het etnisch spanningsveld van Chinese immigranten beïnvloedt is taal. Onder Chinese migranten in San Francisco wordt zowel Amerikaans als Chinees gesproken. Hierbij wordt met Chinees meestal het Cantonese dialect bedoeld. De migranten in San Francisco zijn namelijk over het algemeen afkomstig uit gebieden waar Cantonees wordt gesproken. Tweede en derde generatie Chinese migranten krijgen van huis uit de Chinese taal mee. Deze wordt door hun ouders gesproken. Dr. Ana Gui, eerste generatie migrant: *'I speak Chinese at home, with my daughters'*. Een mevrouw uit de kerk vertelde mij onder de koffie dat veel oudere eerste generatie migranten geen behoefte voelden de Engelse taal te spreken en dat daarom thuis vaak Chinees wordt gesproken. De meeste ouders sturen hun kinderen naar Chinese school, waar ze heen gaan na de reguliere school om de Chinese taal te leren. Echter is deze school onder onze informanten niet populair geweest. Wanneer we begonnen over Chinese school was de reactie standaard: *'oh yeah, I really hated that!'*

Hoewel de tweede en derde generatie de Chinese taal dus van huis uit mee krijgt en ook naar Chinese school is geweest, geeft het grootste gedeelte van de informanten aan dat ze de taal niet of niet vloeiend kan spreken. Uit gesprekken kwam naar voren dat de tweede generatie vaak nog wel wat Chinees spreekt, genoeg om een beetje te kunnen communiceren. De derde generatie wordt door de informanten vaak aangeduid als de eerste generatie waar de taal verloren gaat. *'...if probably the parents were immigrants most likely they might have passed on the language. But if they've been here for like, how many generations, usually the language is lost.'* (Clay Tang). Op het gebied van taal is er dus sprake van aanpassing aan het land van herkomst. Deze aanpassing gaat zo ver door dat er vaak sprake is van assimilatie op het gebied van taal. De Chinese taal van de ouders gaat in de meeste gevallen geheel verloren.

De tweede en derde generatie spreekt vaak de taal niet of weinig, maar men vindt dit wel jammer. Sommige zijn op latere leeftijd nog de taal gaan leren. Een van de belangrijkste redenen die naar voren komt waarom men het jammer vindt de taal niet meer te spreken, is dat men een gat in de communicatie met familie ervaart. Doordat de eerste generatie vaak weinig Engels praat en de tweede en met name de derde generatie geen Chinees spreekt, of in ieder geval niet genoeg om goed te communiceren, kan er vaak niet met ieder lid van de familie worden gepraat. Sacramento Tan is daarvan een mooi voorbeeld, zij is derde generatie

en in het gesprek geeft ze aan niet te kunnen herinneren dat ze met haar grootmoeder praatte: ze kon niet met haar grootmoeder communiceren: *'My grandmother had a lot of actions of caring but I don't remember communicating with her. I could not communicate with her.'*

Geld beheer

'The ties of the family are the strongest that you will find. My brother bought a house recently. My parents helped him with the down payment and stuff like that but basically he needed to lent some more from me. What he needed was nearly as much as my whole bank account where I worked really hard for. That was something that made me really uncomfortable, you know in the passed five years I really been going into saving all this money, and all of the sudden is like, when Chinese want to lent money it's like I'm family, so you just have to do it. It was something I wanted to discuss, because it sounded as if I was selfish that I didn't want to give him all my money without asking where it was all going. When it comes to do favors for your family you don't ask questions you just do it' (Allyne Hua)

Hard werken en sparen is typisch aan de Chinese etniciteit en er tegenover staat de Amerikaanse samenleving die leert dat geld moet rollen. Uncle Scott: *'Difference between Chinese/ American. Chinese anticipate, would have reserve, supplies and money. They stock up everything and save every little penny. Not everybody but the majority are saving for the future. Americans spent it now and worry about it later.'* Hier wordt een verschil aangegeven die erg typisch bleek tussen de Chinese etniciteit en de Amerikaanse samenleving, men gaat meestal anders met geld om. Het sparen en omgaan met geld wordt ook betrokken op familie, Clay Tang: *'In the Chinese mentality you're doing it for the family. You want the family to look good. You're not really doing it for yourself. When you become wealthy, you're not trying to be wealthy just for yourself. You want to be wealthy to be able to support your elderly parents when they grow old.'*

Allyne laat ons zien hoe dit verschil tot spanning kan leiden. Zij vertelde ons over haar broer die verwachtte dat ze haar hele spaarrekening aan hem zou uitlenen. Zij wou dit eigenlijk niet, omdat zij vindt dat dit geld van haar was, zij had er hard voor gewerkt en het was veel geld. Maar het was geen vraag, het werd van haar verwacht omdat ze familie was. Zij ervoer dit als een spanning en vond het erg lastig hierin een keuze te maken.

Geld beheer is een voorbeeld van hoe men persoonlijk de verschillen tussen etniciteit beleeft. Zoals Phiney (2001:495) ook in het theoretisch kader al aanhaalde, wordt per individu etniciteit anders beleefd. Zo ervaart Allyne het geld uitlenen als een negatieve spanning tussen haar en haar familie. Larkin daarentegen ervaart die spanning op dat gebied tussen haar en haar Amerikaanse vrienden: *'The American side will say: go and borrow money from the bank. But I'm family, I've that extra money sitting in the bank. I writing that check, she eventually is going to pay me back, but it's not a big deal!'*

Door interactie met anderen ontstaat er een persoonlijk mix van etniciteit, waarin iedereen andere punten van beide etniciteiten benadrukt. Bijna alle informanten gaven hierom wel aan een 'koppelteken etniciteit' (Yanow 2003:191) te bezitten. De meerderheid noemde zichzelf Chinees-Amerikaans, anderen gaven aan meer binding te hebben met het Chinese gedeelte en beschouwen zichzelf daarom als Amerikaans-Chinees.

5. De *balancing act* buitenshuis

Een grote lichte ruimte is gevuld met antieke objecten en panelen met oude foto's en kaarten met bijbehorende teksten. Achterin, tussen glazen vitrines met kleurige hoedjes, zit Clay Tang. Hij werkt hier, in het Chinese Historical Society of America. Een enorme gekleurde draak siert de wand achter hem. Clay vertelt over zijn jeugd in San Francisco. Op school was de meerderheid van zijn klasgenoten, net als hij, van Chinese afkomst. Toch werden zij gepest en uitgescholden op het schoolplein. Deze ervaringen hebben hem veranderd, zegt hij. *'My experience is, it did change me. I felt like: I'm not gonna let this happen. ... I like to be outspoken. So, a small circle of my friends decided: we're gonna fight back. And we did.'* Een enorm gevecht op het schoolplein was het gevolg. Iedereen stond verbijsterd, de pesters en zelfs de leraren. Clay zegt dat hij het vechten niet goed wil praten, maar tijdens het verhaal glimmen zijn ogen.

Spanningen tussen etnische groepen beïnvloeden hoe immigranten hun persoonlijke etniciteit vormgeven, zoals in de keuzes die ze maken. Dit komt bijvoorbeeld naar voren in het bovenstaand verhaal van Clay, die door in opstand te komen tegen de pesterijen zich niet neer legt bij een etnische rol die hem van buitenaf wordt opgelegd. Etniciteit is, als sociaal en dynamisch construct, het resultaat van externe invloeden en persoonlijke keuzes, zoals Eriksen (2002:55,56) stelt in het theoretisch kader. Clay wordt in het beleven en vormgeven van zijn etnische identiteit beïnvloed door de context waarin hij zich bevindt, maar hij kan ook zijn eigen keuzes maken.

In dit hoofdstuk bekijk ik wanneer het etnische spanningsveld tussen de Chinese en Amerikaanse *way of life* buitenshuis wordt ervaren. Ik ga na welke factoren dit beïnvloeden en hoe Chinese immigranten in San Francisco hun etnische identiteit vormgeven binnen dit spanningsveld.

Situaties met een etnisch spanningsveld

Buitenshuis wordt een etnisch spanningsveld ervaren in verschillende situaties: op het werk of op school, in contact met vrienden en in de publieke ruimte. Deze situaties zullen nu worden toegelicht.

Etnische spanning op school of op het werk

'You know how people perceive Chinese, that they're supposed to be good in math? I hate math, I suck at math. I work hard on it, I tried. I did calculus in high school. But it didn't work out.' (Larkin Yuan)

Uit gesprekken en interviews met informanten komt naar voren dat het ervaren van een spanningsveld op het werk of op school met name te maken heeft met de werking van stereotypen, zoals Larkin's voorbeeld dat Chinese kinderen goed zouden zijn in wiskunde op school. Dit komt overeen met de bewering van Phinney dat de houding van het ontvangende land de beleving van etniciteit en een spanningsveld door immigranten beïnvloedt (2001:494). Zo heerst er volgens onze informanten in de Amerikaanse samenleving het stereotype dat Chinezen hardwerkende mensen zijn. Deze eigenschap is niet alleen extern toegeschreven, maar ook *self-ascribed* door Chinese immigranten, zoals in hoofdstuk drie naar voren is gekomen. Dit geeft weer dat etniciteit zoals gezegd wordt gevormd door invloeden van buitenaf enerzijds en persoonlijke keuzes anderzijds (Eriksen 2002:55,56).

Deze eigenschap van Chinese etniciteit kan zowel als een positief en als een negatief stereotype worden opgevat. Eddy Liu, een software ontwikkelaar die als tweede generatie Chinese immigrant is geboren en getogen in San Francisco, zegt dat het stereotype positief benaderd kan worden: *'[t]his is mainly an advantage in work: people love hiring Asians. They think they'll work hard.'* Ook van scholieren wordt verwacht dat ze hard werken en bijvoorbeeld dat ze goed zijn in wiskunde. Fillmore Lee, een jonge derde generatie immigrant, ervoer dit stereotype als positief want de ouders van zijn (niet Chinese) vrienden dachten vaak dat hij een goede invloed had. Deze reputatie kon hij in zijn voordeel gebruiken als ze iets wilden ondernemen waar de ouders niet direct achter stonden, zoals het geven van feestjes.

Aan de andere kant: *'The stereotypes can also be a disadvantage: you really have to work hard!'* (Eddy Liu) Zo kan dit stereotype als beklemmend worden ervaren en de beleving van een spanningsveld versterken: er wordt door hun etnische achtergrond bepaald gedrag verwacht van Chinese immigranten en aan dit verwachtingspatroon worden zij afgemeten. Dit komt overeen met de opvatting dat een negatieve houding leidt tot het meer ervaren van een spanningsveld tussen etniciteiten (Lien et al. 2003:470). Een reactie van Chinese immigranten kan zijn dat ze zich vervreemden van de Amerikaanse samenleving, of dat ze zich extra

inzetten om binnen de Amerikaanse samenleving te passen. Van der Berge noemt dit laatste in het theoretisch kader een proces van assimilatie, dat soms niet eens bewust gaat (1987:257-258). Volgens informanten is er met name van het tweede sprake: Chinese immigranten proberen door hard te werken en succesvol te zijn zichzelf te bewijzen in de Amerikaanse samenleving. In empirisch hoofdstuk drie over verschillen tussen de Chinese en Amerikaanse *way of life* zegt Pine Lin bijvoorbeeld dat hard werken dé manier is om jezelf te laten gelden in de Amerikaanse samenleving. Ik denk dat deze reactie vooral komt doordat Chinese immigranten aangeven dat het een Chinese eigenschap is om confrontaties te vermijden, zoals in datzelfde hoofdstuk naar voren komt.

Dit is ook meteen het tweede stereotype dat het ervaren van een spanningsveld op school of op de werkvloer beïnvloedt: dat Chinezen niet voor zichzelf opkomen en niet uitgesproken zijn. Dit stereotype zorgt ervoor dat kinderen met een Chinese etniciteit makkelijk slachtoffer zijn van pesterijen op school. Zoals Clay Tang uit het vignet hierboven, een tweede generatie Chinese immigrant van begin dertig die werkzaam is bij de Chinese Historical Society of America (CHSA). Hij zegt verder: *‘I think it was probably the fact that we were Chinese, our ethnicity was Chinese. They felt well, they don’t fight back, so we can pick on them. That’s the whole stereotype.’* Dit is een negatief stereotype dat ervoor zorgt dat jonge Chinese immigranten op school worden geconfronteerd met het spanningsveld. Jongere generaties reageren vaak door voor zichzelf op te komen, dit zal later in dit hoofdstuk worden besproken.

Ook op de werkvloer hebben Chinese immigranten te maken met negatieve stereotypen. Er wordt gedacht dat Chinezen minder succes hebben in bepaalde posities, zoals leidinggevende of communicatieve functies. Geary Yang is verkoopmanager van een groot bedrijf en vertelt dat weinig mensen de verwachting hadden dat hij succesvol zou zijn: *‘They were not expecting a Chinese guy, there are not many Chinese sales guys.’* Dat deze verwachtingen soms zorgen voor lastige situaties vertellen meerdere informanten, waaronder Eddy Liu, de softwareontwikkelaar. Hij is twee keer manager geworden, maar moest deze positie twee maal opgeven omdat collega’s in het managementteam hem naar eigen zeggen ‘anders’ behandelden. Dit frustreerde hem zeer. Deze negatieve stereotypen worden vaak ervaren als een glazen plafond, en zorgen ervoor dat Chinese immigranten zich niet welkom voelen in de Amerikaanse maatschappij. Dit spanningsveld zorgt ervoor dat Eddy bijvoorbeeld gefrustreerd is, en hij legt zich nu neer bij een lagere positie. Maar Geary zegt juist extra gedreven te worden om zich in de Amerikaanse maatschappij te laten gelden. Hierin zijn goed de twee uiterste reacties van immigranten op negatieve externe invloeden te

zien zoals deze naar voren zijn gekomen in het theoretisch kader (Lien et al. 2003:470, Van der Berghe 1987:257-258).

Chinese immigranten hebben in het vormen van etnische identiteit te maken met ‘structures’ van de Amerikaanse samenleving enerzijds, en hebben *agency* anderzijds. Het spanningsveld tussen Chinese etniciteit en de Amerikaanse samenleving waarbinnen de vorming van deze etniciteit plaatsvindt, wordt niet alleen versterkt door de externe factoren (zoals collega’s), maar ook door de eigenschappen van Chinese etniciteit die immigranten aan zichzelf toeschrijven. Informanten geven aan dat het bij hun etnische eigenschappen hoort niet graag op de voorgrond te treden. Fillmore Lee, die in de farmaceutische industrie werkt, vertelt over zijn Chinese collega die minder ‘Americanized’ is dan hij. ‘*She works really hard, but does not speak up. Therefore she does not get as far as I get.*’ Dat dit een probleem is voor persoonlijke identiteit ervaart Willow Wong zelf. Willow werkt bij een advocatenbureau en zou zijn stem willen laten horen, maar hij is bang dat hij niet uit zijn woorden komt of dat mensen hem dom vinden. Hierdoor blijft hij op de achtergrond, terwijl hij graag vrijmoediger was geweest. Willow ervaart het spanningsveld hier heel persoonlijk: hij was graag ‘Amerikaanser’ geweest, maar maakt toch de keuze om op de achtergrond te blijven. Hij geeft aan dat dit door zijn Chinese etniciteit kan komen, maar hij zegt dat het ook toevallig zijn verlegen persoonlijkheid kan zijn.

De verschillen tussen Fillmore en Willow sluiten aan op een andere waarneming: de persoonlijke ervaringen van Chinese immigranten lopen sterk uiteen. Veel informanten ervaren geen glazen plafond, en bijvoorbeeld Liliha Yang geeft aan dat ze zich op haar werk bij de klantenservice van een luchtvaartmaatschappij eerder gediscrimineerd voelt om haar sekse dan om haar etniciteit³⁵. Ik verwacht dat het vooral de mensen zijn die graag hogerop willen komen in een beroep, die tegen een glazen plafond aan ‘stoten’. De manier waarop Chinese immigranten zich bewust zijn van de stereotypen en eventueel discriminatie, beïnvloedt de manier waarop zij een spanningsveld ervaren, en dus ook hoe zij daarbinnen hun persoonlijke etniciteit vormgeven. Dit wordt later in dit hoofdstuk besproken bij de factoren die het ervaren van het spanningsveld beïnvloeden.

³⁵ Flash Yang, Liliha’s man, geeft overigens aan dat zij erg beschermd is opgevoed en daarom minder ervaringen heeft met de problemen waar Chinese immigranten tegenaan lopen.

Etnische spanning in contact met vrienden

'When I was hanging out with my Caucasian friends, all they kept asking was like things that are Chinese, and I couldn't answer anything. And I had to tell them: you need to understand, I was born here, I'm just as American as you.' (Clay Tang)

Met vrienden wordt door tweede en derde generatie Chinese immigranten met name een spanningsveld ervaren als deze vrienden 'meer Amerikaans' of 'minder Chinees' zijn dan zij. Hoewel binnen de transnationale gemeenschap gedeelde Chinese etniciteit kan worden ervaren, zeggen deze latere generaties het vooral lastig te vinden om een goede band op te bouwen met mensen die 'meer Chinees' zijn, zoals de eerste generatie. Taylor Kuang, een medewerkster van het CHSA, vertelt: *'Hanging around with first generation Chinese or Americans, it is a balancing act, like jokes of friends. They might not understand the full meaning of that joke.'* Vooral taalverschillen zijn merkbaar in deze 'balancing act'. Larkin Yuan die op haar twaalfde van China naar Amerika verhuisde, vertelt dat ze sommige grapjes of verwijzingen niet begrijpt omdat ze die niet van jongs af aan heeft meegekregen. Chinese immigranten passen zich, in meer of mindere mate, aan de 'nieuwe' samenleving aan (Serrie en Hsu 1985:141,142). Dit gaat met name op voor latere generaties die hun leven lang in de Amerikaanse maatschappij bewegen (Eriksen 2002:137-138). Buitenshuis worden daarom spanningen ervaren door de generatieverschillen³⁶ tussen vrienden. Larkin heeft in deze contacten het gevoel 'in between cultures' te zitten, waardoor zij het spanningsveld erg ervaart. Zij identificeert zich in zo'n situatie minder met de Amerikaanse samenleving, omdat ze op zo'n moment het gevoel heeft hier niet tussen te passen.

Ook kunnen er stereotypen ervaren worden met vrienden die helemaal geen Chinese achtergrond hebben, zoals naar voren komt in het citaat van Clay hierboven. Het is moeilijk voor Chinese immigranten een balans te zoeken met vrienden, al is dit niet onmogelijk. Zo zegt Fillmore Lee dat het best 'sneu' is dat hij de enige met een Chinees uiterlijk is op feestjes. Toch blijft hij onderdeel van zijn niet-Chinese vriendengroep, en hij zegt zelfs dat hun Amerikaanse *way of life* geen invloed heeft op hoe hij zelf zijn etnische identiteit vormgeeft.

³⁶ Generatieverschillen hebben in dit geval niet te maken met leeftijd, maar welke generatie Chinese immigrant de vrienden zijn.

Etnische spanning in de publieke ruimte

'People say: where did you learn how to speak English? I said: public school system!'

(Sacramento Tan)

In de publieke sfeer kunnen Chinese immigranten ook een spanningsveld ervaren. Volgens informanten komt dit spanningsveld voornamelijk door een taalverschil en verschil in verwachtingen: als iemand er Chinees uit ziet verwachten Amerikanen dat ze wel goed Chinees spreken, en niet goed Engels. Hierdoor wordt een immigrant in het creëren van persoonlijke identiteit met de neus op het spanningsveld gedrukt. Daarom beïnvloedt ook dit stereotype de manier waarop Chinese immigranten zich positioneren tegenover de Amerikaanse samenleving: vervreemden zij zich of passen zij zich aan? (Phinny 2001:494) Sacramento Tan, derde generatie en werkzaam bij het Cameron House in Chinatown, stoort zich aan zulke stereotypen, zoals hierboven beschreven³⁷. Ze vertelt dat haar vader in het ziekenhuis lag, en dat artsen en verplegers niet met hem communiceerden omdat ze verwachtten dat hij geen Engels sprak. Hij wilde zijn medicijnen niet nemen omdat men hem niet vertelde wat men hem toediende.

Aan de andere kant voelen latere generaties Chinese immigranten zich niet altijd op hun plaats onder andere Chinese immigranten, zoals in de Chinatown. Marina Xu, een gepensioneerde tweede generatie Chinese, vertelt dat ze wel wat Chinees heeft geleerd, maar minder snel wordt geholpen als ze boodschappen doet in de Chinatown, omdat ze de taal niet vloeiend spreekt en er niet echt 'thuis hoort'. Willie Mei, derde generatie, zegt dat hij zich meer Amerikaans voelt als hij wordt omgeven door '*native speaking Chinese*', omdat hij dan relatief minder bekend is met de Chinese taal en cultuur. De meeste informanten geven aan bij zulke confrontaties 'toe te geven' aan de Engelse taal, en de Chinese taal los te laten. Deze assimilerende reactie wordt door van den Berghe in het theoretisch kader genoemd (1987:257-258). Ik vermoed dat deze taalkant van de Chinese etniciteit het snelste verloren gaat, en vooral derde generatie Chinese informanten spraken vaak hooguit enkele woorden Chinees. Zij laten in dit geval de balans in hun persoonlijke etniciteit omslaan naar de Amerikaanse *way of life*.

³⁷ Marina Xu heeft een zelfde ervaring waarbij de collega's van haar man vragen hoe zij zo goed Engels heeft leren spreken, omdat zij over de telefoon niet hadden gehoord dat ze geen 'volbloed' Amerikaanse was. Ze is echter derde generatie en is opgegroeid met de Engelse taal.

Factoren die het ervaren van het spanningsveld beïnvloeden

Het houten gebouw staat hoog op een heuvel aan de rand van het eiland en is omheind door hekken. Het vormde vroeger het *immigration station* op Angel Island voor de kust van San Francisco. Hier zaten honderden mannen en vrouwen, gescheiden van elkaar, met de haven in zicht te wachten tot zij het ‘land van de gouden heuvels’³⁸ binnen mochten. In het gebouw zijn grote ruimtes, waar tussen de kale muren op een betonnen vloer ijzeren stapelbedden staan. De meeste bedden zijn half opgemaakt, en er liggen bezittingen op uitgestald. De ruimte ernaast is leeg, op een aantal borden met teksten na. De aandacht wordt naar de grijze muren getrokken, waar rijen Chinese tekens in zijn gekrast. De tekens vormen gedichten, ingekrast door immigranten die vast zaten in dit houten gebouw³⁹.

*‘Imprisoned in the wooden building day after day,
My freedom is withheld; how can I bear to talk about it?’*

...

*‘After experiencing such loneliness and sorrow,
why not just return home and learn to plow the fields?’*

De situatie op Angel Island raakt veel mensen, en vooral immigranten, tot op de dag van vandaag. Deze historie speelt een rol in het ervaren van het spanningsveld tussen Chinese etniciteit en de Amerikaanse samenleving. Naast *agency* bepalen externe factoren hoe iemand zijn etnische identiteit vormgeeft, zoals vooral Van der Berghe (1987) en zijn objectieve benadering in het kader benadrukt. Naast de immigratie historie van Chinezen in de V.S. heb ik door het veldonderzoek verschillende factoren buitenshuis kunnen onderscheiden die het ervaren van het spanningsveld beïnvloeden: het wonen in San Francisco in plaats van een minder etnisch diverse plek in de V.S., transnationale banden met China, de media en ten slotte de Chinese gemeenschap in San Francisco en met name Chinatown.

Historische context: immigratie historie in de Verenigde Staten

Gastouders Flash en Liliha Yang, allebei begin vijftig, bleven bij ons aandringen op een bezoek aan Angel Island. De verhalen en herinneringen van niet altijd even prettige

³⁸ Flash Yang vertelt dat Chinese immigranten deze bijnaam voor de Verenigde Staten, en Californië in het bijzonder, hadden.

³⁹ In bijlage 3 zijn enkele extra gedichten en foto’s opgenomen.

ervaringen van de immigratie in de Verenigde Staten, zoals naar voren komt in het vignet, beïnvloedt de context waarin Chinese immigranten hun etnische identiteit vormen, en hoe zij tegenover hun nieuwe thuisland staan. Want zoals gezegd kan een negatieve houding leiden tot afsluiting van of aanpassing aan de Amerikaanse samenleving (Phinny 2001:494). Dit is niet alleen bij eerste generaties immigranten het geval, maar ook bij latere generaties, blijkt uit gesprekken en interviews met informanten. De uitsluiting van Chinese immigranten, zelfs in de wet, leeft nog sterk, vooral bij oudere⁴⁰ immigranten die zich de tijd nog kunnen herinneren. Derde generatie immigrante Marina Xu geeft aan dat het leven van Chinese immigranten in de V.S. door de 67 jaren van haar leven heen makkelijker is geworden. De discriminerende wetten, zoals de ‘*Chinese Exclusion Act*’ die beschreven is in de context, brachten voor haar een identiteitscrisis met zich mee. ‘*Even legally people could say: it’s the law against you, the law baby!*’ Ze vond het hierdoor moeilijk om haar Chinese achtergrond te accepteren, en ze ‘ontkende’ deze kant in haar etnische identiteit. Door de veranderingen in de samenleving en door haar eigen ouder worden kreeg zij meer interesse in haar Chinese ‘roots’ en is ze deze op gaan zoeken. Dit komt overeen met de notie dat etniciteit dynamisch is door de tijd heen, en zich kan ontwikkelen als bijvoorbeeld maatschappelijke context of het persoonlijke leven verandert (Eriksen 2002:38, Roosens 1989:12). Tegenwoordig beschouwt Marina zichzelf als etnisch Amerikaans én Chinees.

De historische context van Chinese immigranten in San Francisco beïnvloedt het beleven van een spanningsveld tussen Chinese etniciteit en de Amerikaanse samenleving, en is daarom een factor in het vormen van hun persoonlijke etniciteit (Eriksen 1991:128-129). Dat dit het geval is vertelt Clay: ‘*The Chinese immigrants needed a sense of identity. The reason for this was that they were not part of the United States, there was exclusion, also by law.*’ Deze Chinese immigranten zaten, soms zelfs letterlijk, gevangen *in between cultures*. Door de jaren heen is de Chinese minderheid steeds meer voor hun plaats binnen de Amerikaanse samenleving opgekomen. Dit gebeurde meestal in de rechtszaal, zoals Daniels in de context stelt (1997:7), maar soms ook letterlijk⁴¹. Eddy Liu zegt: ‘*We come at a point that we don’t want to be humble anymore*’. Door zich uit te spreken ontstonden er soms conflicten. Ik heb geobserveerd dat het aangaan van deze conflicten uiteindelijk vaak tot gevolg heeft dat er een betere balans werd gevonden tussen de Chinese minderheid en de Amerikaanse samenleving. Er is in zo’n geval namelijk wederzijdse aanpassing te zien

⁴⁰ Met ‘oudere’ bedoel ik in dit geval niet een latere generatie, maar een hogere leeftijd.

⁴¹ In bijlage 4 vindt u een artikel dat we hebben ontvangen van Geary Yang. Hij, en veel andere informanten, verwezen naar dit verhaal van een Chinese immigrant in de rechtszaal om te vechten voor erkenning.

(Eriksen 2002:20). Zo vermindert het spanningsveld tussen de etniciteiten⁴². Toch zijn deze gevoelens van ‘*in between*’ de Chinese enticiteit en Amerikaanse samenleving ook nu nog wel aanwezig. Dit spoort Clay aan om zich in te blijven zetten bij het CHSA, zo hoopt hij dat Chinese immigranten, net als Marina Xu, de Chinese én Amerikaanse etniciteit omarmen.

Sociale context: San Francisco als etnisch diverse stad

De bus zit tjokvol mensen van allerlei verschillende kleuren en geuren⁴³. Al deze mensen met verschillende huidskleuren klampen zich vast terwijl de bus over de heuvels van San Francisco scheurt⁴⁴. Aan de wand van de bus hangen advertenties. Op een poster van de busmaatschappij, de San Francisco Municipal Transportation Agency (SFMTA), staat te lezen: ‘*To be one, to be united is a great thing. But to respect the right to be different is maybe even greater -Bono-*’. Daarnaast verklaart de SFMTA dat discriminatie bij wet verboden is⁴⁵.

Chinese immigranten geven vrijwel allen aan dat er wel discriminatie voorkomt, maar hebben erg verschillende persoonlijke ervaringen. Ana Gui, eerste generatie Chinese dokter, zegt: ‘*you can be hating me, but I love myself! That’s my attitude.*’ Ik vermoed dat deze attitude voortkomt uit de houding van Chinese immigranten om conflicten uit de weg te gaan⁴⁶. De eerste generatie laat de mening van anderen als het ware van zich afglijden.

Vooraf jongere immigranten⁴⁷ zeggen zelden negatieve uitingen tegenover hun etniciteit mee te maken. Ze komen ook meer voor zichzelf op, zoals Clay Tang die terugvocht in het verhaal aan het begin van dit hoofdstuk. Hij ging naar eigen zeggen het conflict aan als een manier van ‘overleven’: om zijn persoonlijke etniciteit die bestaat uit Chinese én Amerikaanse invloeden te verdedigen. Toch is (fysiek) conflict of een assertieve houding niet altijd nodig. Willow Wong vertelt dat hij niet makkelijk voor zichzelf op komt⁴⁸, maar niet meer dan een ‘*normal amount of bullying*’ te verduren heeft gehad. Ook hier zijn de verschillende manieren te zien hoe immigranten kunnen omgaan met een negatieve houding van de ontvangende samenleving (Lien et al. 2003:470, Phinney 2001:494). Clay voelt zich

⁴² Er is een parallel zichtbaar tussen effecten van deze conflicten op grote schaal, en de kleinere persoonlijke conflicten die bijvoorbeeld Clay Tang aanging.

⁴³ Soms konden we er als onderzoekers in het veld niet onderuit om al onze zintuigen te gebruiken.

⁴⁴ Waarbij ik meestal met gesloten ogen mijn wagenziekte in toom probeerde te houden.

⁴⁵ Foto’s van deze advertenties kunt u vinden in de bijlage 5.

⁴⁶ Zie pagina 27, in hoofdstuk drie.

⁴⁷ Met ‘jongere’ bedoelen wij niet een eerdere generatie, maar minder levensjaren.

⁴⁸ Deze gedweë houding van Willow Wong is ook al bij situaties op het werk naar voren gekomen.

uitgesloten van de Amerikaanse samenleving, maar vecht terug om toch binnen deze samenleving geaccepteerd te worden. Hij gaat echter niet volledig in de Amerikaanse samenleving op, want hij behoudt (deels) zijn Chinese etniciteit. Willow gaat meer onbewust op in de Amerikaanse samenleving, zoals van den Berghe (1987:257-258) aangeeft kan dit een langzaam en onbewuste acculturatieproces zijn.

Of men nu wel of geen ervaring heeft met discriminatie, het vormen van persoonlijke etniciteit binnen het spanningsveld tussen Chinese etniciteit en de Amerikaanse samenleving wordt in San Francisco als makkelijker ervaren dan elders in de V.S.. Want zoals Lien et al. (2003:470) aangeven heeft een positieve houding van het ontvangende land een andere invloed dan een negatieve houding. Volgens veel informanten wordt San Francisco gekenmerkt door een tolerante houding, en discriminatie wordt afgekeurd zoals het vignet hierboven illustreert. Deze tolerante houding komt volgens mij en vele informanten vooral door de grote populatie Chinese immigranten in San Francisco⁴⁹. Allyne Hua heeft één ervaring met discriminatie gehad en zegt: *'It seems weird because we live in California. And there are so many Chinese people here. I think people that live in the Bay area very rarely experience this.'* Marina Xu grapt dat het ook wel erg lastig is om één derde⁵⁰ van de populatie te discrimineren.

Dat het vormen van etnische identiteit makkelijker is in een positievere context bewijst Mariposa Chen, die vertelt dat zij in Texas meer discriminatie ervoer dan in San Francisco. *'So there were people who would taunt you, or would throw food to people in the cafeteria, or tell you to go back to China. Things like that, which is funny because everybody is born in America or grew up there. ... Obviously, in San Francisco, I can't imagine that every happening.'* In haar uitspraak komen twee dingen naar voren: ze ervaart minder discriminatie in San Francisco, en: discriminatie brengt het spanningsveld in de persoonlijke etnische identiteit naar boven. Want Mariposa voelde zich door de discriminatie niet geaccepteerd in de Amerikaanse samenleving, maar dat het ook háár geboortegrond is, waardoor ze zich *'in between cultures'* voelde. De tolerante houding van San Francisco is dus een factor die het ervaren van een spanningsveld beïnvloedt.

Hoe meer men te maken heeft met discriminatie of andere interetnische conflicten, hoe meer men zich bewust is van een spanningsveld bij de vorming van persoonlijke etniciteit. Het is met name een negatieve houding die ervoor zorgt dat immigranten voelen dat ze

⁴⁹ De grootte van deze populatie is naar voren gekomen in de inleiding van deze thesis.

⁵⁰ In werkelijkheid is dit 'maar' een vijfde, maar Marina dacht dat het een derde was. Daarom heb ik haar woorden overgenomen.

moeten assimileren of juist, als tegenreactie, niet met de ontvangende samenleving willen of kunnen identificeren (Lien et al. 2003:470, Phinney 2001:494). Dit is goed te zien bij verschillende informanten: als zij ervaringen hebben met discriminatie zijn zij zich bewuster van hun Chinese etniciteit, en hoe deze botst in de Amerikaanse samenleving. Hierdoor vinden zij het soms lastiger om deze twee te combineren dan Chinese immigranten die zeggen geen last te hebben van discriminatie. Deze waarneming zou misschien ook omgekeerd kunnen worden: hoe meer immigranten zich onzeker voelen over hun Chinese etniciteit, hoe meer zij zich persoonlijk ‘aangevallen’ voelen. Vast staat dat het ervaren van discriminatie het lastiger maakt voor Chinese immigranten om Chinese en Amerikaanse kanten te combineren in de vorming van hun persoonlijke etniciteit, al willen zij wel graag trouw blijven aan beide invloeden.

Transnationale banden met China

‘When we went to China, people in China don’t recognize you as Chinese, but they are seeing you as American’. (Pine Lin)

Tweede en derde generatie Chinese immigranten onderhouden niet meer echt banden met China (niet via media of relaties) en voelen zich ook niet echt verbonden met het land als een politieke eenheid, zo ondervond ik van informanten. Als zij China bezoeken voelen deze latere generatie Chinese immigranten zich er een buitenstaander. Zij spreken vaak de taal niet (vloeiend) en worden door de lokale bevolking gezien als *Americanized*. De directrice van de CHSA vertelt dat men haar in China van veraf herkende als ‘niet Chinees’ door de manier waarop zij zich kleepte, gedroeg en voortbewoog. Pine, tweede/derde generatie en de zus van Flash Yang, deelde in bovenstaand citaat deze ervaring. Hierbij wil ik opmerken dat latere generaties zich om dezelfde reden niet verbonden voelen met de Chinatown.

Het gevoel ‘*in between cultures*’ te zijn kan versterkt worden door transnationale banden, omdat immigranten zich in meerdere sociale velden bevinden (Eriksen 2007:113). Dit ervaren latere generaties informanten vooral als zij naar China reizen. De transnationale banden beïnvloeden met name het ervaren van een spanningsveld op taal- en gemeenschapsgebied. Een taalbarrière zorgt ervoor dat latere generatie immigranten niet goed communiceren in China en zich daarom vervreemd voelen van het land van hun (groot)ouders. Ook omdat zij worden gezien en behandeld als een buitenstaander hebben de latere generaties niet veel meer met China gemeen dan een ‘oude cultuur’. Want de meeste

tweede en derde generatie informanten geven aan zich door deze negatieve houding van China (die hier de ontvangende rol heeft) minder te kunnen identificeren met de Chinese etniciteit (Lien et al. 2003:470). Op deze manier zorgen transnationale banden dat zij zich vragen stellen over hun eigen etnische identiteit. Sacramento Tan (derde generatie) vertelt dat zij na een studiejaar in China in een identiteitscrisis belandde. Amerikaanse medestudenten daar zagen haar als Chinese, maar de mensen in China behandelden haar als Amerikaanse. Hierdoor werd ze met haar neus op de feiten gedrukt: in beide samenlevingen hoort ze niet honderd procent thuis. Deze transnationale ervaring zorgt ervoor dat zij een spanningsveld tussen Amerikaanse en Chinese etniciteit ondervond bij de vorming van haar persoonlijke identiteit. Ze wist niet meer goed hoe zij haar beide achtergronden moest combineren, want zij kon het allebei niet loslaten. Deze *'balancing act'* heeft een paar jaar van persoonlijke ontwikkeling gekost voor zij het gevoel had dat ze beiden etniciteiten in haar persoonlijke etniciteit kon verenigen.

Amerikaanse media

'...you never saw a Chinese person in a magazine. Never a Chinese person on TV.... And so, if you had self-esteem issues, that would just exacerbate them'. (Marina Xu)

Marina vertelt dat ze tijdens het opgroeien veel moeite had met het vormen van een etnische identiteit waar ze vrede mee had⁵¹. Ze zegt dat dit werd versterkt omdat de Chinese minderheid was ondervertegenwoordigd in de Amerikaanse media. Verschillende informanten vertellen dat er nog steeds sprake is van deze 'onderbezetting'. Dit zou kunnen komen door stereotypen die heersen over Chinese immigranten, maar aan de andere kant voedt juist het ontbreken van deze minderheid de stereotypes die er bestaan. Er is dus sprake van een wisselwerking wat betreft deze stereotypes. Er heerst volgens informanten in de Amerikaanse samenleving het stereotype dat mensen met een Chinese etniciteit niet graag op de voorgrond treden. Deze eigenschap schrijven Chinese immigranten zichzelf ook toe⁵², zij willen liever niet in de schijnwerpers staan in de media. Verder zou werken in de entertainment sector niet passen bij de Chinese mentaliteit van hard werken: men zou liever een 'echt' beroep moeten kiezen. Geary Yang, de 2^e/3^e generatie salesmanager, legt deze twee eigenschappen uit:

'Asian people were not (much) in the media, this comes from how we are raised. We were

⁵¹ Dit kwam in haar geval ook met name door discriminatie, onder andere in wetten, zoals naar voren is gekomen in de bespreking van de factor 'immigratie historie'.

⁵² Zie pag. ... hoofdstuk 3.

raised to blend in, do the stable thing. ... Chinese are everywhere where money can be made. But we're invisible'. Als Chinese immigranten wél in de media te zien zijn, dan worden zij vaak gecast in rollen die de stereotypen in de Amerikaanse maatschappij benadrukken. Flash Yang vertelt dat er in reclames voor casino's vaak gebruikt wordt gemaakt van Chinezen, omdat zij (volgens het stereotype) veel gokken. En inderdaad is mij een groot reclamebord voor een casino opgevallen, waarop iedereen een Chinees uiterlijk had.

De wisselwerking tussen etnische eigenschappen die extern worden toegeschreven én *self-ascribed* zijn, sluiten aan bij de 'gouden middenweg' tussen de subjectieve en objectieve benadering van etniciteitsvorming die in het kader naar voren zijn gekomen (Barth 1969:14, Van der Berghe 1987:25). De eigenschappen benadrukken het spanningsveld tussen Chinese etniciteit en de Amerikaanse samenleving. Hierdoor wordt het voor immigranten die met beide etniciteiten te maken hebben, lastiger om keuzes te maken in de vorming van hun persoonlijke etniciteit. Dit is ook te zien in het citaat van Marina hierboven. Mensen die niet zo goed weten hoe zij om moeten gaan met het spanningsveld binnen hun persoonlijke etniciteit kunnen meer last krijgen van deze 'issues'.

Chinese transnationale gemeenschap en Chinatown

De zon piept net over de wolkenkrabbers en maakt lichte vlekken op het plein. Er staan bankjes en hier en daar een boom, gebouwtjes die daken hebben met omhooglopende punten en gekleurde houten versieringen nemen de rest van de ruimte in. Overal zitten en staan groepjes mensen, de meeste hoofden zijn grijs. Chinees sprekende mensen zitten in cirkels. Kaarten worden op kartonnen dozen gelegd en geld wordt heen en weer geschoven. Drie dames bewegen langzaam op rustige muziek, ze maken de bewegingen die horen bij Tai Chi. Achter ons rochelt een man, en hij spuugt het opgehoeste vervolgens op de grond. Men komt samen en ontmoet elkaar hier in het hart van de Chinatown op het Portsmouth Square.

Eerste generatie Chinese immigranten vestigen zich vaak in de Chinatown van San Francisco of komen er samen, zoals op Portsmouth Square. Chinatown wordt een 'safe haven' genoemd, waar Chinese immigranten bij elkaar blijven en zich veilig voelen. Dit komt vooral omdat zij binnen deze transnationale Chinese gemeenschap minder spanningen voelen met de Amerikaanse samenleving, omdat deze (letterlijk) buiten de poort wordt gehouden. Dit komt overeen met het idee dat etnische groepen vaak (onbewust) bij 'hun eigen mensen' blijven (Van der Berghe 1987: 18-19,25,35). Er zijn geen spanningen door taalverschillen, want

iedereen spreekt Chinees en immigranten hebben gemeen dat ze hard werken om het 'te maken' in hun nieuwe thuisland.

Vrijwel alle immigranten trekken het liefst zo snel mogelijk weg uit de Chinatown. Het is zoals Hsu zegt in de context: ze trekken weg zodra ze succesvol worden (1971:2) '*As soon as they can move out and get more space they will*' (Sacramento Tan). Omdat men wel eerst geld moet hebben en het moet 'maken' in de nieuwe samenleving, ontstaan er onderlinge competities onder Chinese immigranten. Flash's zus, Pine Lin, vertelt dat hierdoor binnen de gemeenschap spanningen zijn.

Het is te verwachten dat immigranten die zich het meest verbonden voelen met de Chinese etniciteit, en minder met de Amerikaanse, het meest verbonden blijven met de Chinese gemeenschap. Dit werkt natuurlijk ook andersom: zij die meer verbonden zijn gebleven met de Chinese gemeenschap identificeren zich meer met de Chinese etniciteit. Montgomery en Pine Lin, tweede en derde generatie en de zwager en zus van Flash Yang, spreken deze verwachting ook uit: '*We predict that you will find different perspectives, depending on how long people stayed in the Chinatown. If you stayed longer you choose to stay more in that environment, and you might be more Chinese.*' Flash, die zijn jeugd in de Chinatown heeft doorgebracht is inderdaad lid van een groep die zichzelf '*We grew up in SF Chinatown*' noemen. Deze groep is onder andere actief tijdens de *Chinese heritage night*, wanneer zij gezamenlijk naar een game van de San Francisco Giants honkbalclub gaan. Dat deze avond voor hen van grote betekenis is, bevestigt een van Flash's vrienden die avond: '*It is important to support our cultural group*'. Banden met de transnationale Chinese gemeenschap kunnen er dus voor zorgen dat immigranten meer neigen naar de Chinese etniciteit als zij hun persoonlijke identiteit vormen.

Hoewel men graag banden onderhoudt met de Chinese transnationale gemeenschap verhuist men uit de Chinatown zodra men dat kan. Een grotere leefomgeving in een rustigere wijk laat zien dat iemand succesvol is in de Amerikaanse maatschappij. Omdat hun ouders vaak degene waren die deze stap buiten de gemeenschap hebben gemaakt, voelen latere generatie Chinese immigranten zich vaak het meest op hun gemak buiten de Chinatown. Zij geven aan niet veel meer te hebben met de Chinatown. Dit komt overeen met Wang's voorspelling dat de Chinese transnationale gemeenschap hernieuwde banden met Chinese etniciteit kan voeden, maar juist ook meer geaccultureerde latere generaties kan vervreemden (Wang 1993: 926). Het is vooral de eerste generatie en hun (jonge) kinderen die terug gaan naar de Chinatown om bekenden op te zoeken, boodschappen te doen of gebruik te maken van de diensten van de vele organisaties. Zo organiseert het Cameron House veel projecten

voor kinderen van Chinese immigranten, om hen te helpen met schoolwerk wanneer hun ouders dat niet kunnen en een taalachterstand in Engels tot het minimum te beperken. Deze organisaties willen ook de Chinese etniciteit levend houden in de Amerikaanse samenleving⁵³, en zoals in hoofdstuk twee is behandeld vinden latere generatie Chinese immigranten het voortleven van hun Chinese achtergrond in hun kinderen belangrijk. Hier is dus sprake van een spanning tussen verbondenheid met de transnationale Chinese gemeenschap enerzijds, en het dagelijks leven in de Amerikaanse samenleving anderzijds. Zij voelen zich niet meer thuis in de Chinatown, maar vinden het toch belangrijk dat organisaties het erfgoed levend houden. In vorming van persoonlijke etnische identiteit is dit terug te zien: Chinese immigranten vinden het belangrijk om Chinese etniciteit en de invloed van de Amerikaanse samenleving te combineren. Hoewel dit door het spanningsveld voor sommigen niet makkelijk is, zijn zij bereid deze *'balancing act'* zo goed mogelijk uit te voeren.

⁵³ Zie foto van Chinese Historical Society of America in bijlage 6.

Discussie en conclusie

Een vijfkoppe band staat op het podium van Joshi's, een klein maar chic ingericht theater. De band is aangekondigd als: 'Pioneering fusion of East and West', en deze omschrijving past als gegoten⁵⁴. Er klinkt een drumstel, een contrabas en een saxofoon (soms verruild voor een bamboefluit), een traditionele Chinese citer (guzheng) en een Chinees slaginstrument (yangqin). De saxofonist kondigt het volgende nummer aan dat 'Dance with the Golden Snake' heet. De jazzy tonen worden vermengen met typisch Chinese pingels en pinks.

Net als de band World X-Tet in het vignet proberen Chinese immigranten binnen het spanningsveld tussen Chinese en Amerikaanse etniciteit hun persoonlijke etnische identiteit te 'mixin'. Het ene nummer van de band, met bijvoorbeeld een bamboefluit, klinkt veel 'Chineser' dan het andere nummer, zoals een cover van Miles Davis. Zo is ook de mix tussen Chinese en Amerikaanse etniciteit per informant verschillend. De ene neigt meer naar de Chinese etniciteit, terwijl de ander haast geassimileerd is in de Amerikaanse samenleving. Maar allemaal maken zij in meer of mindere mate een combinatie.

Het proces van combineren is per persoon heel verschillend. De ene informant analyseert zijn leven en de beide etniciteiten daarbinnen uitvoerig. De ander doet dit nauwelijks. Dit kan inschikkelijkheid zijn, die Chinese etniciteit lijkt te karakteriseren. Maar het kan ook dat het spanningsveld tussen de etniciteiten gewoon niet speelt voor deze persoon. Fillmore Lee zegt bijvoorbeeld: '*But I don't think about it that much. ... I kind of go with the flow.*' Het kan zijn dat hij niet zo geconfronteerd is met het spanningsveld. Deze confrontatie zou kunnen ontbreken als iemand bijvoorbeeld binnenshuis minder (streng) met Chinese normen en waarden is opgevoed of omdat deze persoon buitenshuis nauwelijks met stereotypen te maken heeft gehad. Het is dus mogelijk voor deze persoon om '*go with the flow*' te zijn, omdat hij minder met de neus op de etnische verschillen wordt gedrukt. Dit is bijvoorbeeld wat Flash Yang zei over Liliha Yang, die zegt vrijwel geen spanningsveld te ervaren. Hoe dan ook, de ervaringen van Chinese immigranten die in de empirische hoofdstukken naar voren zijn gekomen zijn heel verschillend.

Ook tussen verschillende generaties wordt het spanningsveld verschillend ervaren, bijvoorbeeld als we het hebben over transnationale banden. Op de vraag of ze zich nog verbonden voelde met China, antwoordt Allyne Hua '*With China as a country? No, not at*

⁵⁴ Voor geïnteresseerden: http://www.youtube.com/watch?v=1dmO_HqhgF4

all.’ Dit weerspiegelt wat veel tweede en derde generatie informanten vertellen: zij voelen zich niet of nauwelijks verbonden met China als politieke eenheid. Dit is in tegenstelling tot wat wij verwachtten naar aanleiding van de theorie en de context. Hierin suggereert Wang (1993:932) dat Chinese immigranten zich makkelijker zouden kunnen identificeren met het moderne China. Onze informanten onderbouwen deze assumptie niet. Veel informanten geven aan dat als zij migreren, vaak heel de Chinese familie migreert. Zoals besproken stellen Chinese immigranten vaak geld beschikbaar voor de familie, en daarom zeggen informanten dat de familie elkaar vaak sponsort om naar Amerika over te komen. Hierdoor hebben zij in relatie tot familie niet veel transnationale banden. Verder denken wij dat het ontbreken van transnationale banden bij tweede en derde generatie immigranten zou kunnen komen, doordat de (groot)ouders niet zo positief tegenover China staan, ze zijn namelijk immers vaak niet voor niks geëmigreerd. Bijvoorbeeld door onrust, onderdrukking en hongersnood zoals beschreven in de context (Yang 2010:11). We zouden kunnen beargumenteren dat ze hierdoor in de opvoeding van hun kinderen geen ‘liefde’ voor het land China als politieke unit over hebben gebracht. Naar dit interessante discussiepunt zou meer antropologisch onderzoek gedaan kunnen worden. In ieder geval wordt Amerika door onze informanten wel gezien als een ‘goed’ land. Veel latere generatie immigranten zijn dankbaar dat de familie hierheen is gekomen, zoals Marina Xu: *‘I’m just really grateful that my parents had the grit to come to America. The freedom that we enjoy here, you would never find in China. Political freedom, religious freedom and just the freedom to be who you are and not be boxed into a certain level, whether it’s economic, political or family wise. This is the place. I’m really grateful I’m an American.’*

Hoewel de immigranten zich niet in het land China van nu herkennen, herkennen ze zich nog wel deels in de oude cultuur, zoals het behoud van tradities zoals besproken in hoofdstuk twee. Liliha Yang: *‘I suppose we were one of the oldest cultures around, over 4000 years old. There are many many things to learn from being so old.’* Sacramento Tan zegt: *‘I think Chinese culture and history is very rich in terms in how long civilization has been around. There is a lot of pride in terms of what the Chinese have invented and discovered.’* Ze voelen zich op deze kant van Chinese etniciteit trots en willen deze niet los laten.

Wang (1993:932) dacht ook dat de moderniserende veranderingen in China over de afgelopen decennia ervoor zouden kunnen zorgen dat er in de V.S. een positievere houding zou komen ten opzichte van Chinese immigranten. Dit is een assumptie die overeenkomt met wat wij wel zijn tegengekomen. Zoals aangegeven in hoofdstuk drie ervoeren de informanten

dat in de afgelopen decennia discriminatie tegenover Chinese immigranten is afgenomen. Zo werden de discriminerende wetten in 1963 afgeschaft. Hiernaar verwijzen verschillende oudere⁵⁵ immigranten, want zij hebben deze verandering het meeste meegemaakt. Jongere immigranten zeggen nog wel eens last te hebben van stereotypen zoals op werk, op school of in de media, maar minder met ‘harde’ discriminatie op etniciteit. Als zij hier wel mee te maken krijgen komen zij meer voor zichzelf op.

Dit zorgt soms voor conflicten die kunnen ontstaan door het spanningsveld tussen Chinese en Amerikaanse *way of life*. Dat informant conflicten aangaan om vervolgens een balans te vinden tussen Chinese en Amerikaanse etniciteit is zowel binnenshuis als buitenshuis te zien. In de empirische hoofdstukken werd dit al benoemd. Larkin Yuan zegt: ‘*you chose your battles*’. Ze doelt erop dat je niet altijd elk conflict aangaat, maar daarin per situatie keuzes maakt in wat belangrijk genoeg is om de discussie over aan te gaan. Dit gaat met name op voor tweede en derde generatie migranten, die zoals in het theoretisch kader naar voren kwam in Eriksen (2002:137,138), balanceren tussen aanpassing aan de nieuwe situatie en het behoud van de etniciteit van de (groot)ouders. Het klopt dat zij zich ‘*in between cultures*’ bevinden.

Het spanningsveld tussen de twee etniciteiten wordt verbeeld in het leven binnenshuis en buitenshuis. Dit kwam al naar voren in de context, namelijk dat tweede en derde generatie migranten van huis uit bepaalde waarden en normen meekrijgen, maar buitenshuis andere normen en waarden tegenkomen, wat voor een etnisch spanningsveld zorgt (Eriksen 2002:137-138, Sung 1985). ‘*There is the pull towards the culture of the parents, the source of life and care, but there is also the pull towards the culture of peers, the source of friends and future spouse.*’ (Serrie & Hsu 1985:140)⁵⁶. Dit is inderdaad ook zo naar voren gekomen, van binnenshuis krijgen Chinese immigranten door de familie de Chinese etniciteit mee. Buitenshuis worden zij beïnvloed en aangetrokken door de Amerikaanse *way of life*. In het verhaal van Fillmore Lee komt dit heel duidelijk naar voren, hij zegt: ‘*In work I don’t feel Chinese at all, only in family situations.*’

Doordat ze door allebei de etniciteiten worden beïnvloed, vinden tweede en derde generatie beide etniciteiten waardevol voor hun persoonlijke etniciteit. Ze willen allebei de etniciteiten erkennen en bewaren. Dit leidt ertoe dat zij een combinatie maken, al is de samenstelling van deze mix tussen Chinese en Amerikaanse etniciteit per persoon heel verschillend. Maar alle informanten, van elke leeftijd en generatie, maken op een bepaalde

⁵⁵ In dit geval betekenen ‘oudere’ immigranten, immigranten met een hogere leeftijd.

⁵⁶ Zie pagina 23, in de context

manier een combinatie tussen de beide etniciteiten⁵⁷. Marina Xu zegt *'I'm like what people call a banana, white on the inside, [yellow on the outside]'*⁵⁸. Hiermee bedoelt zij dat zij er Chinees uitziet en daarom identificeert zich met Chinese etniciteit. Maar van binnen voelt ze zich Amerikaans, omdat ze derde generatie Chinees is. De beide etniciteiten worden dus gecombineerd. De eerder genoemde conflicten die kunnen ontstaan, overstijgt men bij deze combinatie. Dit is een proces waar men constant mee bezig is zodat men uiteindelijk de twee etniciteiten in balans kan brengen. Dit bewijst dat etnische identiteit *'highly changable and responsive to circumstances'* is, zoals Van der Berghe (1987:17) het noemt. Etniciteit kan als dynamisch construct per situatie verschillend worden beleefd en vormgegeven (Baumann 1999:83,84,123). Zo beleven en combineren Chinese immigranten hun persoonlijke etnische identiteit verschillend per situatie en periode binnen hun persoonlijke leven.

Deze combinatie van verschillende etniciteiten wordt in het theoretisch kader en in de context een koppelteken etniciteit genoemd, in navolging van Yanow (2003:191). Alle informanten ervaren een zekere koppelteken etniciteit en scharen hun persoonlijke etniciteit onder de Chinees-Amerikaanse etniciteit: een van de koppelteken-categorieën die in Amerika veel wordt gemaakt. Hierbij zijn wel verschillen op te merken, vooral tussen de generaties. Dit verschil kwam naar voren in het gesprek met Eddie en Ellis Liu. Ellis (eerste generatie) zei: *'I consider myself American-Chinese'*. Haar man Eddie (tweede generatie) zei: *'I consider myself Chinese-American. I think American first'*. De eerste generatie ervaart zichzelf meestal als meer 'Chinees' dan hun kinderen of kleinkinderen. Soms kunnen ze zich meer Chinees dan Amerikaans voelen, dit kan komen doordat ze nog in de Chinatown wonen. Tweede en derde generatie Chinese migranten voelen zich vaak etnisch meer Amerikaans met een Chinese achtergrond of erfgoed. De Chinese etniciteit is vaak nog een deel van hun leven (met name door, zoals besproken, de invloeden van binnenshuis) maar verder voelen zij zich helemaal verbonden met de Amerikaanse maatschappij. Een voorbeeld is Flash Yang die in een van de eerste gesprekken al zei dat hij in geval van oorlog tussen China en Amerika, zou vechten voor Amerika. Ook hij, als tweede/derde generatie Chinese migrant, beschouwt zichzelf als Amerikaan met een Chinees tintje. Wij verwachten uit ons onderzoek dat met elke generatie een beetje Chinese etniciteit verloren gaat, en dat de Amerikaanse etniciteit meer en

⁵⁷ Zelfs vierde en vijfde generatie Chinese immigranten die wij hebben gesproken ervaren nog in bepaalde situaties hun Chinese achtergrond, en combineren dit met hun Amerikaanse *'every day life'*.

⁵⁸ Haar man, een 'witte' Amerikaan zag de *'banana'* als een negatieve metafoor (zoals de bounty-metafoor die refereert naar zwarte mensen die zich als witte mensen gedragen) omdat deze zou worden gebruikt voor Chinese mensen die hun achtergrond ontkennen door zich volledig met de Amerikaanse etniciteit te identificeren. Echter, Marina Xu vond dit helemaal geen negatieve metafoor, maar een goede weerspiegeling van hoe zij zich voelt, zoals beschreven in de tekst.

meer doorsijpelt in de etnische identiteit van volgende generaties Chinese immigranten. Dat er veel verschillende combinaties mogelijk zijn tussen Chinese en Amerikaanse etniciteit bevestigt wat Serrie en Hsu (1985:141,142) zeggen (in de context), namelijk dat er alle mogelijke combinaties tussen Chinese en niet-Chinese etniciteit bestaan.

Maar deze koppelteken etniciteit wordt niet altijd hetzelfde ervaren. Sommige mensen beleven de combinatie tussen twee etniciteiten als positief, zoals Flash die aangeeft dat mensen 'roots' nodig hebben om hun identiteit vorm te kunnen geven. Volgens hem zijn de witte Amerikanen hun achtergrond vergeten en leidt dit tot identiteitscrises. Fillmore ervaart het hebben van een koppelteken etniciteit ook als positief: *'I think being a hybrid is fun, because I get to take the best of both cultures'*. Deze 'best of both worlds' houding zijn we bij meer informanten tegengekomen, en wordt getypeerd als een verrijking van persoonlijke etnische identiteit. Je bent namelijk als Chinees-Amerikaan niet gebonden aan één etniciteit maar je kunt als het ware van twee walletjes eten en van beide etniciteiten kiezen wat persoonlijk bij jou past. Eddie Liu stelt: *'you basically pick and chose what you like.'* Dit laat zien dat individuen ervoor kunnen kiezen hun etnische identiteit aan te passen, wanneer en zoals zij denken daar baat bij te hebben (Baumann 1999:59, Roosens 1989:17, Van den Berghe 1987:18).

Er zijn ook mensen die deze koppelteken etniciteit anders ervaren. Larkin Yuan bijvoorbeeld vertelt ons dat ze zich vaak *'stuck in the middle'* voelt, maar dat ze er het beste van probeert te maken. Deze ervaring van gevangen zitten tussen twee etniciteiten zijn we soms tegengekomen bij tweede generatie informanten, maar bijna niet bij de derde generatie. Hierdoor spreken wij de verwachting uit dat latere generaties het steeds makkelijker, en positiever, vinden om de Chinese en Amerikaanse etniciteit beiden te beleven en te combineren. Ook al ervaart men de vorming van etnische identiteit soms als niet makkelijk binnen het spanningsveld, alle informanten zijn uiteindelijk wel tevreden met hun persoonlijke etniciteit in de huidige fase van hun leven.

Het hele scala van mensen waarmee wij hebben gesproken en 'rondgehangen' in de tien weken van ons onderzoek, lijken bijna op alle praalwagens, fanfares en schoolklasjes van de Chinese Nieuwjaarsparade. Hoewel sommige informanten bijna zo Amerikaans zijn als Ronald McDonald en sommige bijna zo Chinees als het leeuwenhoofd, passen zij allemaal op hun eigen manier op de Chinees-Amerikaanse praalwagen die zijn weg baant door de heuvelachtige straten van San Francisco.

Literatuurlijst

Appadurai, Ajun

1996 *Modernity at large: Cultural dimensions of globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Barth, Fredrik, ed.

1970 *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Oslo: Johansen & Nielsen Boktrykkeri.

Baumann, Gerd

1999 *The Multicultural Riddle: Rethinking National, Ethnic and Religious Identities*. New York en London: Routledge.

Berghe, Pierre L. van den

1987 *The Ethnic Phenomenon*. New York: Praeger Publishers.

Berry, John W.

1997 Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review* 46(1):5-33.

Boeije, Hennie, Harm 't Hart en Joop Hox red.

2009 *Onderzoeksmethoden*. Boom Onderwijs: Den Haag.

Castles, Steven

1998 Globalization and migration: some pressing contradictions *International Social Science Journal* 50(156):179-187.

Chinese Historical Society of America Museum

N.d. About CHSA Museum. Chinese Historical Society of America.

http://www.chsa.org/about_chsa/, bezocht op 4 januari 2013.

Chinatown Alleyway Tours

N.d. Home Chinatown Alleyway Tours (CATs). Chinatown Alleyway Tours San Francisco California. <https://chinatownalleywaytours.org/>, bezocht op 4 januari 2013.

Chinatown San Francisco

N.d. About SanFranciscoChinatown.com. Chinatown San Francisco. <http://www.sanfranciscochinatown.com/about/index.html>, bezocht op 4 januari 2013.

Chun, Allen

1996 Fuck Chineseness: On the Ambiguities of Ethnicity as Culture as Identity. *Boundary 2* 23(2):111-138.

Daniels, Roger

1997 No Lamps Were Lit for Them: Angel Island and the Historiography of Asian American Immigration. *Journal of American Ethnic History* 17(1): 3-18.

DeWalt, Kathleen M. & DeWalt, Billie R.

2002 *Participant observation: a guide for fieldworkers*. Walnut Creek: Atlantic.

Eriksen, Thomas Hylland

1991 The Cultural Contexts of Ethnic Differences. *Man* 26(1):127-144.

Eriksen, Thomas Hylland

2002 *Ethnicity and Nationalism: Anthropological Perspectives*. London: Pluto Press.

Eriksen, Thoma Hyland

2007 *Globalization: the key concepts*. Oxford : Berg.

Escher, Maurits Cornelis

2001 *M.C. Escher: The Graphic Work*. Keulen: Taschen.

Espiritu, Yen le

2003 *Home bound: Filipino American lives across cultures, communities, and countries*. Berkeley: University of California Press.

Giddens, Anthony

1990 *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.

Hsu, Francis

1971 *The Challenge of the American dream: The Chinese in the United States*. Santa Barbara: University of California

Inda, Jonathan Xavier en Renato I. Rosaldo

2002 *The anthropology of globalization : a reader*. Malden : Blackwell.

Kil, Sang Hea

2012 Fearing yellow, imagining white: media analysis of the Chinese Exclusion Act of 1882. *Social Identities* 18(6): 663-677.

Lien, Pei-te, M. Margaret Conway, and Janelle Wong

2003 The Contours and Sources of Ethnic Identity Choices among Asian Americans. *Social Science Quarterly* 84(2):461-481.

Lien, Pei-te

2008 Homeland origins and political identities among Chinese in Southern California. *Ethnic and Racial Studies* 31(8):1381-1403.

Oost, Heinze en Angela Markenhof

2010 *Een onderzoek voorbereiden*. Thieme Meulenhoff: Baarn.

Phinney, Jean S., Gabriel Horenczyk, Karmela Liebkind, and Paul Vedder

2001 Ethnic Identity, Immigration, and Well-being: An International Perspective. *Journal of Social Issues* 57(3):493-510.

Rojas, Leslie Berestein

2011 Who was Wong Kim Ark? How a son of immigrants helped define who is a U.S. citizen. Southern California Public Radio – Multi-American.

<http://www.scpr.org/blogs/multiamerican/2011/01/19/7987/who-was-wong-kim-ark/>, bezocht op 19 juni 2013.

Roosens, Eugene E.

1989 *Creating Ethnicity: The Process of Ethnogenesis*. London: Sage.

Serrie, Hendrick, and Francis L. K. Hsu

1985 Chinese Ethnicity and the Overseas Chinese. *Journal of Comparative Family Studies* 16(2):137-142.

Sung, Betty Lee

1985 Bicultural Conflicts in Chinese Immigrant Children. *Journal of Comparative Family Studies* 16(2): 255-269.

U.S. Census Bureau

2011 American Fact Finder, Your Source for population, housing, economic, and geographic information. U.S. Census Bureau.

<http://factfinder2.census.gov/faces/nav/jsf/pages/index.xhtml>, bezocht op 4 januari 2012.

Vertovec, Steven

1999 Conceiving and researching transnationalism, *Ethnic and Racial Studies* 22(2): 447-462.

Vertovec, Steven

2001 Transnationalism and identity, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 27(4): 573-582.

Vertovec, Steven

2009 *Transnationalism*. London: Routledge

Wang, Gungwu

1993 Greater China and the Chinese Overseas. *The China Quarterly* 0(136):926-948.

DeWalt, Kathleen M. & DeWalt, Billie R.

2002 *Participant observation: a guide for fieldworkers*. Walnut Creek: Atlantic.

Yang, Philip Q.

2010 A theory of Asian immigration to the United States. *Journal of Asian American Studies*. 13(1):1-34.

Yanow, Dvora

2003 *Constructing 'race' and 'ethnicity' in America: category-making in public policy and administration*. New York: Armonk.

Yeh, Chiou-Ling

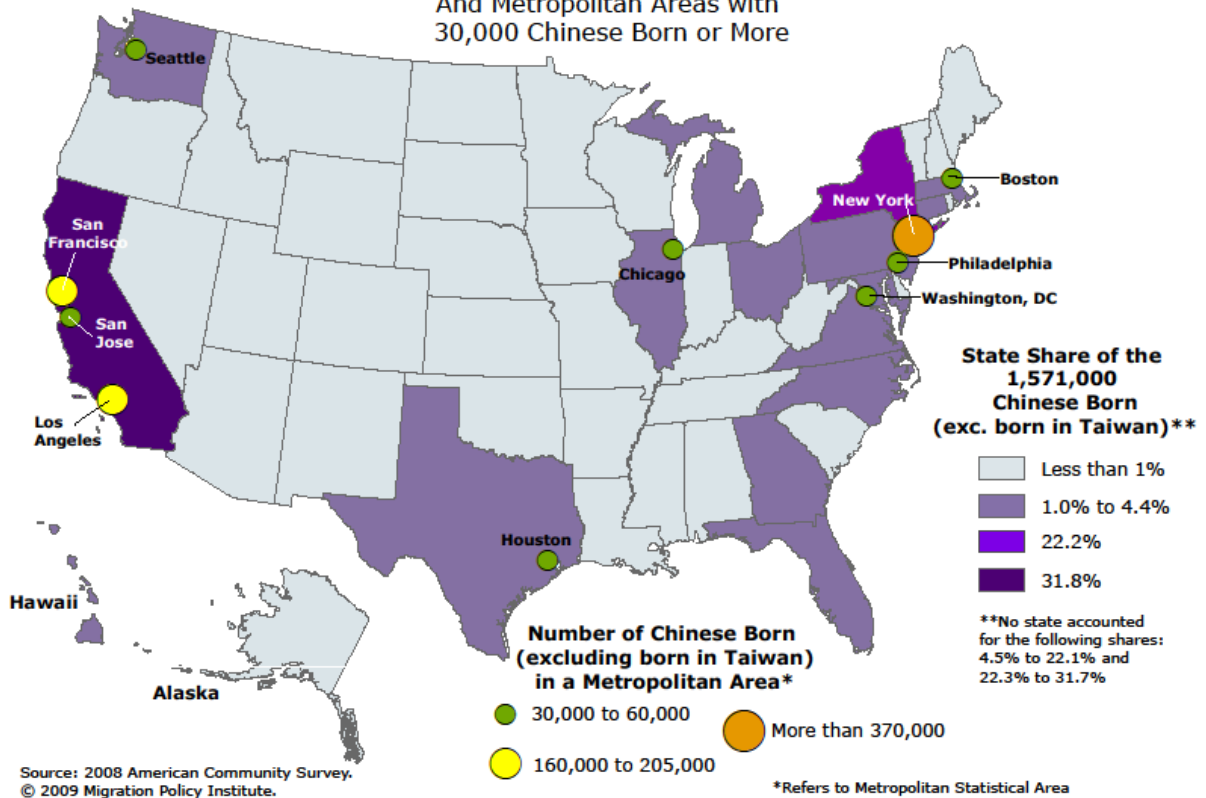
2004 'In the Traditions of China and in the Freedom of America': The Making of San Francisco's Chinese New Year Festivals. *American Quarterly* 56(2): 395-420.

Bijlage 1: Chinese immigratie in de Verenigde Staten

State Proportion of the Chinese-Born Population in the United States

And Metropolitan Areas with 30,000 Chinese Born or More

Bijlage 2: Gebruikte onderzoeksmethoden

Binnen kwalitatief onderzoek kan de onderzoeker verschillende onderzoeksmethoden gebruiken. Participerende observatie is een kenmerkende manier van dataverzameling binnen een antropologisch onderzoek, maar kan nooit de enige methode zijn. Door het gebruik van meerdere methoden kan een onderzoeker de data op verschillende manieren verkrijgen en vergelijken, wat zal leiden tot een hogere validiteit van het onderzoek (DeWalt&DeWalt 2011:128). Hieronder volgt een beschrijving van de methoden die wij zullen gebruiken voor ons onderzoek.

Participerende observatie

Een belangrijke methode binnen een kwalitatief onderzoek om inzicht in een fenomeen te verwerven is participerende observatie. Er wordt een combinatie gemaakt tussen enerzijds participeren en meedoen met de onderzoeksgroep en anderzijds het observeren van de onderzoeksgroep. Een onderdeel ervan is 'hanging out', waarbij de onderzoeker 'rondhangt' met de onderzoeksgroep en deelneemt aan vrijetijdsactiviteiten. Vooral in de beginfase van ons onderzoek zal deze methode belangrijk zijn, want we hopen hiermee het vertrouwen van de onderzoeksgroep te winnen en rapport op te bouwen. Ook zal deze methode belangrijk zijn bij de eerste deelvraag, om een beeld te krijgen van het spanningsveld tussen Chinese etniciteit en de Amerikaanse samenleving. *Hanging out* zal met name geschikt zijn bij gelegenheden zoals Chinees Nieuwjaar.

Gesprek

Een gesprek als interviewtechniek heeft geen structuur of controle, maar de onderzoeker probeert wel de gesprekken te herinneren en er notities van te maken (DeWalt&DeWalt 2011:139). Door deze methode te gebruiken kunnen respondenten meer open zijn omdat ze niet het gevoel hebben dat ze geïnterviewd of bestudeerd worden, al zijn zij hierover wel geïnformeerd. Deze methode zal zeer geschikt in het begin van ons onderzoek om goede respondenten te vinden om te interviewen. Ook zal deze methode geschikt zijn bij het verkennen en inzicht verwerven in het onderzoeksveld en topics die leven bij de onderzoekspopulatie. Bij activiteiten kan deze methode ook waardevol zijn omdat dan een gesprek beter past dan een gestructureerd interview, waar men speciaal voor moet gaan zitten.

Informeel interview

De onderzoeker volgt de leiding van de respondent tijdens een informeel interview, maar stelt af en toe een vraag om te focussen op het onderwerp of om meer helderheid te verkrijgen over punten die de onderzoeker belangrijk vindt (DeWalt&DeWalt 2011:139). Er worden geen topiclijsten gebruikt, hierdoor is het interview ongedwongen. Deze methode is geschikt voor het onderzoeken van deel vraag één en ook de eerste twee onderzoeksvragen van deelvraag twee. Dit zijn vragen waarbij het goed is als de respondent er veel over vertelt. Hierdoor kunnen wij op topics komen waar we eerder nog niet aan hadden gedacht.

Ongestructureerd interview

Het is bij deze methode duidelijk dat er sprake is van een interview. De onderzoeker heeft een plan en een leidraad door middel van topics, maar de respondenten mogen alles over een onderwerp vertellen en altijd onderbreken wanneer zij iets belangrijk achten (DeWalt&DeWalt 2011:139). Ook is deze methode handig om het veld te verkennen voor meer specifieke vragen die nog ontbreken. Deze methode zal belangrijk zijn in het beantwoorden deelvraag één als er nog informatie ontbreekt en ook in het beantwoorden van deelvraag twee en drie. Omdat deze vragen specifiek zijn is meer structuur belangrijk zodat we zeker weten dat alle vragen beantwoord worden.

Semigestructureerd interview

Bij semigestructureerde interviews worden topiclijsten en vragenlijsten gebruikt om structuur te geven aan het interview en te zorgen dat alle topics worden behandeld (DeWalt&DeWalt 2011:139). In ons onderzoek zullen we deze vorm van interviewen vooral gebruiken bij het beantwoorden van deelvraag drie. We zullen deze vorm van interviewen ook gebruiken om eventuele hiaten in onze informatie op te vullen. Doordat we met vragenlijsten werken is deze methode daar erg geschikt voor.

Bijlage 3: Gedichten en foto's Angel Island

http://www.cetel.org/angel_poetry.html

There are tens of thousands of poems on these walls
They are all cries of suffering and sadness
The day I am rid of this prison and become successful
I must remember that this chapter once existed
I must be frugal in my daily needs
Needless extravagance usually leads to ruin
All my compatriots should remember China
Once you have made some small gains,
you should return home early.

- Written by one from Heungshan

The sea-scape resembles lichen twisting
and turning for a thousand li.'
There is no shore to land and it is
difficult to walk.
With a gentle breeze I arrived at the city
thinking all would be so.
At ease, how was one to know he was to
live in a wooden building?

I am distressed that we Chinese are
in this wooden building
It is actually racial barriers which cause
difficulties on Yingtai Island.
Even while they are tyrannical they still
claim to be humanitarian.
I should regret my taking the risks of
coming in the first place.

This is a message to those who live here not
to worry excessively.

Instead, you must cast your idle worries to
the flowing stream.

Experiencing a little ordeal is not hardship.

Napoleon was once a prisoner on an island.

Uit: Lai, Him Mark, Genny Lim, and Judy Yung, *Island Poetry and History of Chinese
Immigrants on Angel Island, 1910-1940*, Seattle: University of Washington Press, 1991.

Foto's door Corianne van Veen, 02-04-2013

Bijlage 4: Artikel van Geary Yang

<http://www.scpr.org/blogs/multiamerican/2011/01/19/7987/who-was-wong-kim-ark/>
Multi-American, How immigrants are redefining 'American' in Southern California

Who was Wong Kim Ark? How a son of immigrants helped define who is a U.S. citizen

Leslie Berestein Rojas | January 19th, 2011, 6:25pm

Photo from Wikipedia Commons Wong Kim Ark

At the heart of the coming battle over the constitutional right to U.S. citizenship for everyone born in this country is how the 14th Amendment, adopted in 1868, is interpreted. And at the heart of that interpretation is a 112-year-old Supreme Court decision, based on a lawsuit filed by a young man from San Francisco named Wong Kim Ark.

Wong is relatively little known to history. But his case, decided in 1898, affirmed the right to citizenship for the children of Chinese immigrants, at time barred from naturalizing - and set a precedent for all children of immigrants, regardless of their parents' status.

Wong was in his early twenties, a cook by trade, when he crossed paths with immigration officials. He was born in 1873 and raised in San Francisco by his Chinese immigrant parents who, eight years after the passage of the discriminatory Chinese Exclusion Act of 1882, engaged in what today might be called attrition through enforcement: After 20 years in the United States, they packed their bags, boarded a westbound steamship and moved back to China.

Their son, though, knew no other home but California. Upon his parents' departure in 1890, he briefly accompanied them back to their native country, then returned to San Francisco without incident. Four years later, when he was around 21, he decided to visit them again. He

left in 1894, returning in August of the following year on a steamship called the Coptic. It was upon his ship's return to San Francisco that he ran into trouble.

Wong was prevented from landing by customs, according to court documents, 'upon the sole ground that he was not a citizen of the United States.' He was 'restrained of his liberty,' detained by customs and the steamship company. But he fought: Within less than two months of his detention, a writ of habeas corpus was filed on Wong's behalf, challenging the government officials' actions.

His case ultimately went from district court in Northern California to the U.S. Supreme Court. In March 1898, the court decided on his behalf, citing the 14th Amendment:

It is conceded that, if he is a citizen of the United States, the acts of Congress, known as the Chinese Exclusion Acts, prohibiting persons of the Chinese race, and especially Chinese laborers, from coming into the United States, do not and cannot apply to him. The question presented by the record is whether a child born in the United States, of parents of Chinese descent, who, at the time of his birth, are subjects of the Emperor of China, but have a permanent domicil and residence in the United States, and are there carrying on business, and are not employed in any diplomatic or official capacity under the Emperor of China, becomes at the time of his birth a citizen of the United States by virtue of the first clause of the Fourteenth Amendment of the Constitution,

'All persons born or naturalized in the United States, and subject to the jurisdiction thereof, are citizens of the United States and of the State wherein they reside.'

Wong's name has been coming up with greater frequency since some Republican state leaders announced plans earlier this month to challenge the 14th Amendment, which involves introducing bills in various states in hopes of forcing another Supreme Court review. Their goal is a reinterpretation that would lead to the denial of citizenship to children of undocumented immigrants.

In a recent opinion piece in the San Gabriel Valley Tribune, State Assembly member Mike Eng, a Democrat representing the valley's 49th District, wrote:

For many Asian Americans, and especially Chinese Americans, the current debate about birthright citizenship is a debate our community already knows.

That is because the vast majority of Asian Americans would not be U.S. citizens today save for the U.S. Supreme Court's 1898 decision in *United States v. Wong Kim Ark*, which affirmed that the birthright citizenship clause of the 14th Amendment applied even to U.S.-born children of Chinese and other foreign nationals who were legally barred from naturalizing.

As far as it's known, Wong went on with his life. He had children and they had children. A hundred years after the landmark decision that affirmed his citizenship, SF Weekly ran a story about his 20-year-old great-granddaughter, who went looking for Wong's immigration records at the National Archives and Records Administration in San Bruno on a request from her grandfather.

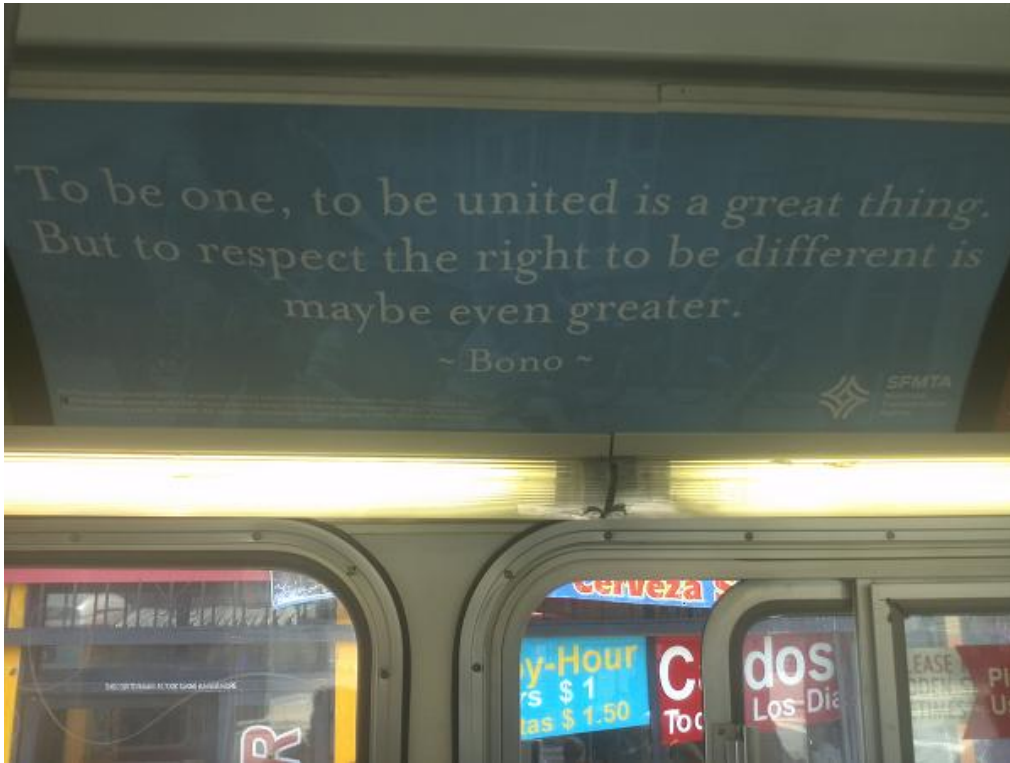
Alice Wong knew little of her ancestor until then. From the story:

She certainly was not prepared for the reception she got. Neil Thomsen, an archive employee who works with the Chinese Exclusion Act records, asked for her autograph. Then she was introduced to the entire staff: 'This is Wong Kim Ark's great-granddaughter.'

'I was like, 'Oh my God, what have I gotten myself into?' ' remembers Wong, munching on a burger at Denny's. Hair pulled back in a ponytail, sweat shirt pulled down below her waist, Alice is the quintessential suburban post-adolescent. 'I knew absolutely nothing about who the heck this guy was.'

Other people know a lot about -- and owe a lot to -- Wong Kim Ark.

Bijlage 5: Foto's advertentie SFMTA

Foto's door Corianne van Veen, 03-04-2013

Bijlage 6: Foto Chinese Historical Society of America

Foto door Corianne van Veen, 08-03-2013

Bijlage 7: Engelse samenvatting

It is very crowded in the Chinatown of San Francisco. It is about five o'clock, stands rise everywhere and streets are closed. Red lanterns hang from the spare tree above the small streets and alleys of the Chinatown. While the twilight is setting in and half of the town, tourists included, try to get a spot along the route, the Chinese New-year parade starts. Lion dancers and dragons pass by, but also American cars, McDonalds and other American brands. The one moment the air is filled with the sound of a gong and firecrackers, the other moment a fanfare in matching costumes blasts the melody of 'Viva la Vida'.

The Chinese New Year parade in San Francisco is part of the annual Chinese New Year festival, that lasts two weeks. The Chinese New Year parade in the vignette above is a mix of Chinese and American characteristics and shows how Chinese immigrants in San Francisco combine the American way of life with their Chinese background.

According to the anthropological theory, nowadays migrants find themselves in a field of tension. This because of the influences of the society they live in on one hand, and on the other hand they are influenced by the heritage of their parents. This means that forming their personal ethnical identity can be a difficult and complex process. This concerns especially the second and the third generation migrants, who do not fully belong in any of those two groups. These generations find themselves in a position between the traditions of their parents and the structure of the society they live in.

We decided on second and third generation Chinese immigrants in San Francisco, United States, as research group for this research project. The reason we chose San Francisco as location is because of the big population of Chinese immigrants in this city. One on five inhabitants of this city is of Chinese descent.

We distinguished two different field of research: 'inside the house' and 'outside the house'. Through this we could enter the field from two angles, and thus give a more complete and deeper contemplation of the personal ethnical identity formation of our informants within the field of tension between the 'American way of life' and the Chinese ethnicity. With 'inside the house' we mean everything the people tell us about their private and family lives. With 'outside the house' we mean the public lives that people live, this contains the work- and school environment, the relationships with friends, the Chinese community (like organizations in the Chinatown), and the public (American) space.

The purpose of this research is to contribute to the debate of ethnical diversity. To research this field we came to the following central question: **How are second and third**

generation Chinese immigrants forming their personal ethnical identity, within the field of tension between the Chinese ethnicity and the ‘American way of life’?

In the first chapter we describe the anthropological theoretical frame of our research. The context of our research follows in the next chapter. The next three chapters are the empirical chapters. These chapters explain where the differences between American society and Chinese ethnicity can be found and what this means for the forming of a personal ethnical identity. The next paragraphs will give a summary of what the results of these empirical chapters are.

From the combination of our theoretical framework and context and the three empirical chapters, we drew the following conclusions of our research. The process of combining the Chinese ethnicity and the American society is very different per person. One informant analyses his or her life and both ethnicities in it extensively. The other informant barely so. This can be a matter of compliance, that seems to characterize the Chinese ethnicity. But it can also be that the field of tension between the ethnicities just is not a problem to this person.

Also between different generations the field of tension is experienced differently, for example when we talk about transnational ties. Many second and third generation informants tell that they feel no or barely any connection with China as a political entity. This is not what we expected from the theory and the context. Here Wang (1993:932) suggests that Chinese immigrants would identify themselves easier with modern China. Our informants don't support this assumption. Although the informants don't recognize themselves in the modern country China, they do recognize themselves partly in its ancient culture, like with maintaining traditions.

Wang (1993:932) thought that the modernizing changes in China in the past decade could lead to a more positive attitude in the United States towards Chinese immigrants. This is an assumption that does comply with the data we found. Informants experienced that in the last decennia discrimination towards Chinese immigrants has decreased. For example, the discriminating laws were abolished in 1963. Several older immigrants point towards this event, because they experienced this change the most. Younger immigrants say that they still suffer some stereotypes at work, at school or in the media, but not as much the 'hard' discrimination on their ethnicity. And if they do, they tend to stand up for themselves.

This results in conflicts sometimes, that can be result of the field of tension between the Chinese and American way of life. Informants enter conflicts that result in finding a balance between Chinese and American ethnicity, inside and outside the domestic sphere.

This is mainly the case with second and third generation immigrants, who balance between adapting to the new situation and maintenance of the ethnicity of their (grand)parents. They find themselves in between cultures. This field of tension between the two cultures is shown in the life inside and outside the domestic sphere. Second and third generation immigrants are taught certain norms and values from home, but outside the house they encounter other norms and values, which leads to a field of tension (Eriksen 2002:137-138, Sung 1985). This is what we found: from the domestic sphere Chinese immigrants are influenced by the Chinese ethnicity. Outside the domestic sphere they are influenced and attracted by the American way of life. Because they are influenced by both ethnicities, second and third generations value both ethnicities for their personal ethnicity. They want to acknowledge and preserve both ethnicities. This results in a combination, although the composition of this mix between Chinese and American ethnicity is per person very different. But all informants, no matter their age or generation, make a combination between both ethnicities in some way. The conflicts that arise are overcome by this combination. This is a process in which they are constantly balancing both ethnicities. This proves that ethnic identity is 'highly changeable and responsive to circumstances' like Van der Bergh (1987:17) puts it. Ethnicity, as a dynamic construct, is differently experienced and shaped in every situation (Baumann 1999:83,84,123). Thus Chinese immigrants experience and shape their personal ethnicity differently in every situation and every period in their personal lives.

This combination of different ethnicities is called a hyphen ethnicity in the theoretical frame and context, echoing Yanow (2003:191). All informants experience some hyphen ethnicity and host their personal ethnicity under the Chinese-American ethnicity: one of the hyphen ethnicities that is common in the United States. There are some differences to notice, especially between the generations. The first generation regard themselves as more 'Chinese' than their children or grandchildren. Sometimes they can even regard themselves as more Chinese than American, this can be a result of living in the Chinatown. Second and third generation Chinese immigrants regard themselves ethnically more American with a Chinese background or heritage. We expect from our research that with every generation a little 'Chineseness' is lost, and that the American ethnicity trickles more and more through the ethnic identity of later generation Chinese immigrants. There are many different possible combinations between Chinese and American ethnicity, which confirms what Serrie and Hsu (1985:141,142) argue, namely that all different combinations between Chinese and non-Chinese ethnicity are possible.

But this hyphen ethnicity is not always experienced in the same way. Some people experience the combination between two ethnicities as a positive thing. This 'best of both worlds' attitude is typified as a richness in personal ethnic identity. Because as a Chinese-American you are not bound to one ethnicity, but you can run with the hare and hunt with the hound and choose of both ethnicities what suits you personally. This shows that individuals can choose to change their ethnic identity, if and how they deem it fitting (Baumann 1999:59, Roosens 1989:17, Van den Berghe 1987:18).

There are also people who experience this hyphen ethnicity differently, some experience this as being stuck between two ethnicities. We encountered this sometimes with second generation informants, but almost not with third generation. Because of this, we expect that later generations find it easier, and more positive, to experience and combine both the Chinese and American ethnicity. Even if they experience the forming of the ethnical identity as tough within the field of tension, all informants are in the end happy with their personal identities in the current phase of their lives.

Bijlage 8: Lijst van deadlines

Deadline	Datum
Schrijfplan thesis	3 mei 2013
Inleiding, theoretisch kader en context	8 mei 2013
Empirische hoofdstukken	22 mei 2013
Discussie en conclusie	12 juni 2013
Deadline bachelor thesis	28 juni 2013